

FORSVARET
Forsvarets høgskole

Hvordan forstår FOH multidomeneoperasjoner?

*En studie av hvordan Forsvarets operative hovedkvarter
forstår multidomeneoperasjoner.*

Henrik Krey

Masteroppgave
Forsvarets høgskole

vår 2024

Forord

Studietiden ved Forsvarets Høgskole nærmer seg slutten. Det har vært en innholdsrik tid, tilbrakt sammen med fantastiske medstudenter og ansatte ved Stabskolen. Å skrive masteroppgave har vært en interessant og spennende reise. Jeg vil takke alle som har bidratt til å gjøre denne studien om multidomeneoperasjoner mulig. Takk til alle informantene som stilte opp til intervju i en travel hverdag. Veilederen min Amund har vært meget engasjert og gitt fantastisk god hjelp gjennom hele prosessen. Venner og familie som har vist interesse, bidratt med innspill og gjennomlesning av oppgaven, dere har vært helt uvurderlig. Og den største takken går til mine to sønner som tålmodig har latt pappa gjøre «lekser» på kontoret.

Sammendrag

Multidomeneoperasjoner er av mange ansett som det dominerende intellektuelle krigføringkonsept i vestlige militærmakter. I Norge har flere tungtveiende rapporter sammen med Langtidsplanen for Forsvaret 2023-2024, pekt på at Forsvaret må innrette seg mot å gjennomføre multidomeneoperasjoner. Langtidsplanen, i likhet med mange eksisterende konsepter peker på at multidomeneoperasjoner er en videreutvikling av den eksisterende doktrinen for fellesoperasjoner. I Forsvaret er det Forsvarets Operative Hovedkvarter (FOH) som er ansvarlig for å føre kommando over norske militære styrker, og lede fellesoperasjoner. For å studere hvordan multidomeneoperasjoner kan forstås i det norske Forsvaret, søker denne studien av svare på problemstillingen: **Hvordan forstår Forsvarets Operative Hovedkvarter krigføringkonseptet multidomeneoperasjoner?**

Studien er gjennomført som en kvalitativ enkelt case-studie med FOH som analyseenhet. Datainnsamlingen er basert på intervju med et utvalg representert av toppledelsen og ledelsen ved hovedkvarteret. For å svare på studiens problemstilling er det utledet to forskningsspørsmål som bygger på et teoretisk rammeverk knyttet til militær innovasjons- og organisasjonsteori. Gjennom dette undersøker studien den språklige tydeligheten i forståelsen av multidomeneoperasjoner ved FOH, samt hvordan multidomeneoperasjoner forstås å passe i den norske konteksten.

Studien indentifiserer at begrepet multidomeneoperasjoner er godt kjent ved FOH. Samtidig peker funn knyttet til den språklige tydeligheten i retning av uenigheter relatert til denne forståelsen. Det fremstår at slik FOH forstår multidomeneoperasjoner, er bra tilpasset den norske konteksten, samt hvordan det norske Forsvaret er organisert og ledet. Studien konkluderer med at FOH forstår multidomeneoperasjoner som egnet for den norske konteksten. Måten FOH forstår krigføringkonseptet multidomeneoperasjoner, kan bidra til å vinne en eventuell konflikt Norge utkjemper i fremtiden. Samtidig viser funnene knyttet til språklig tydelighet at forståelsen av krigføringkonseptet multidomeneoperasjoner bør bli mer omforent, for å ha en positiv betydning i en fremtidig konflikt.

Summary

Multidomain operations are considered by many as the dominant intellectual warfighting concept in Western military powers. In Norway, several weighty reports along with the Long-Term Plan for the Norwegian Armed Forces 2023-2024, have indicated that the Norwegian Armed Forces must orient towards conducting multidomain operations. Like many existing concepts, the Long-Term Plan suggests that multidomain operations are a further development of the existing doctrine for joint operations. In the Norwegian Armed Forces, it is the Norwegian Joint Headquarters (NJHQ) that is responsible for commanding Norwegian military forces and leading joint operations. To study how multidomain operations can be understood in the Norwegian Armed Forces, this study seeks to answer the research question: **How does the Norwegian Joint Headquarters understand the warfighting concept, multidomain operations?**

The study was conducted as a qualitative single-case study with the NJHQ as the unit of analysis. Data collection was based on interviews with a selection of representatives from the top management and leadership at the headquarters. To address the research problem, two research questions were derived from a theoretical framework related to military innovation and organizational theory. Through this, the study examines the language clarity in understanding multidomain operations at the NJHQ, as well as how multidomain operations are perceived to fit into the Norwegian context.

The study identifies that the concept of multidomain operations is well known at NJHQ. At the same time, findings related to language clarity points towards disagreements associated with this understanding. It appears that the way the NJHQ understands multidomain operations is well suited to the Norwegian context and how the Norwegian Armed Forces are organized and led. The study concludes that the NJHQ understands multidomain operations as suitable for the Norwegian context. The way the NJHQ understands the warfighting concept multidomain operations, may contribute to winning a potential conflict Norway engages in the future. At the same time, the findings regarding language clarity suggest that the understanding of the warfighting concept, multidomain operations, should be more unified to have a positive impact on a future conflict.

Innholdsfortegnelse

Forord	III
Sammendrag	IV
Summary	V
1 Innledning	1
1.1 VALG AV TEMA	1
1.2 PROBLEMSTILLING	4
1.3 AVGRENSNING	5
1.4 RELATERT LITTERATUR.....	5
1.5 STUDIENS OPPBYGNING	7
2 Metode	7
2.1 UNDERSØKELSESDSIGN	8
2.2 DATAINNSAMLING.....	10
2.3 ANALYSE AV DATA.....	13
2.4 FORSKERENS FORHOLD TIL UNDERSØKELSEN.....	15
2.5 ETISKE ASPEKTER.....	16
2.6 FORSKNINGSKVALITET.....	16
3 Teori.....	17
3.1 TEORETISK RAMMEVERK FOR ANALYSE	17
3.2 "CLARITY OF LANGUAGE" - SPRÅKLIG TYDELIGHET	21
3.3 "REGIME FIT" - TILPASNING TIL KONTEKST	22
4 Analyse og drøfting.....	25
4.1 HVORDAN ER DEN SPRÅKLIGE TYDELIGHETEN I FORSTÅElsen AV MULTIDOMENEOPERASJONER?	26
Multidomeneoperasjoner, noe nytt?	26
Domener.....	29
Komprimering av kommandonivåer	30
Kjernen i multidomeneoperasjoner	33
Oppsummering.....	35

4.2 HVORDAN PASSER FORSTÅElsen AV MULTIDOMENEOPERASJONER TIL DEN NORSKE KONTekSTEN?	36
Totalforsvaret	36
Teknologisk modenhet	40
Norske kommandoforhold	44
Ledelseskonsept	45
Oppsummering	46
5 Konklusjon	48
6 Litteraturliste.....	52
7 Vedlegg.....	55
Vedlegg 1: Vurdering SIKT	55
Vedlegg 2: Respondenter	56
Vedlegg 3: Informasjonsskriv	57
Vedlegg 4: Intervjuguide	61

1 Innledning

1.1 Valg av tema

Gjennom tiden ved Stabskolen, ble jeg oppmerksom på at et nytt krigføringskonsept var under oppseiling. Av flere ble multidomeneoperasjoner omtalt som det nye og dominerende intellektuelle krigføringskonseptet i vestlige militærmakter. Dette vekket interessen, da min forståelse av konseptet, var at det handlet om å kombinere eksisterende kapabiliteter med ny teknologi, for å løse utfordringene som moderne krigføring fører med seg. Videre var det tydelig at det eksisterte en forankring i Forsvarets ledelse, gjennom godkjenning av NATO sitt konsept for multidomeneoperasjoner i militærkomiteen, sommeren 2023 (NATO MCM, 2023).

Sett opp mot at vellykket innovasjon i fredstid fordrer nettopp at militære leder forankrer rolle, ansvar og myndighet til yngre offiserer og spesialister. Slik at dette personell kan bringe frem nye og innovative løsninger knyttet til å møte de kravene den neste krigen stiller (Rosen, 1991, s. 251–253). Toppforankringen for multidomeneoperasjoner har i Norge vist seg å stå ved lag.

Fredag 5. april 2024, la regjeringen frem proposisjon til Stortinget om en ny langtidsplan for Forsvaret. Den fremlagte planen omfatter utvikling av Forsvaret og Forsvarssektoren i årene 2025–2036. Langtidsplanen omtaler multidomeneoperasjoner i flere sammenhenger, og brukt som søkeord dukker det opp 11 ganger i teksten. Proposisjonen fremhever at NATO legger til grunn stridsklare styrker som evner å gjennomføre multidomeneoperasjoner, som en forutsetning for avskrekking. Den forklarer videre at multidomeneoperasjoner er en ny måte å anvende militære maktmidler i møte med trusler som spenner på tvers av statens sektorer og faser tilknyttet fred krise og krig. Multidomeneoperasjoner skal bygge på en forståelse av at det er en rekke ulike aktører som i felleskap bidrar til å oppnå militære mål gjennom militære aktiviteter i de fem domene land, sjø, luft, rom og cyberspace (Prop 87 S (2023–2024), s. 31)

Langtidsplanen bygger videre på Forsvarssjefens Militære Råd fra 2023. Rådet sier blant annet: «Forsvaret bør ... tilnærme seg NATOs konsept for multidomeneoperasjoner. Dette stiller krav til Forsvarets kapabiliteter, IKT, operative prosesser og konsept for kommando og kontroll» (Forsvaret, 2023, s. 72). Forsvarskommisjonen av 2021 fremhever også at: «Forsvaret bør i et 10–20-årsperspektiv utvikle felleskapasiteter som kan operere i et multidomene-miljø og som kan

understøtte alle fellesoperasjoner. Norske styrker må kunne operere integrert på tvers av forsvarsgrener og med sentrale sivile beredskapsaktører og allierte» (NOU 2023: 14, s. 182).

Disse utdragene bygger tydelig inntrykket av at det har vært en reise mot plassen langtidsplanen gir multidomeneoperasjoner i fremtidens forsvar: «Det legges til grunn at Forsvaret følger NATO og våre viktigste allierte i deres utvikling innenfor MDO for å sørge for koordinert videreutvikling av operativ evne, og for ikke å skape friksjon i operasjoner» (Prop 87 S (2023–2024), s. 31) Langtidsplanen gir altså en tydelig retning for Forsvaret, og den går mot multidomeneoperasjoner.

Dette peker mot en tydelig forankring i Forsvarets ledelse og i Forsvarsdepartementet, at Forsvaret i fremtiden skal gjennomføre multidomeneoperasjoner. Spørsmålet som da er høyst relevant å stille er: hva betyr det egentlig å gjennomføre multidomeneoperasjoner?

Det har jeg brukt mye tid på å finne ut av. For hva er egentlig multidomeneoperasjoner? Når man studerer tema, blir det tydelig at det kommer an på hvem man spør. Begrepet oppstod første gang i 2016 da United States Army Training and Doctrine Centre (U.S Army TRADOC) publiserte utkastet til et nytt krigføringskonsept, kalt «Multi-Domain Battle» (Ursin, 2017, s. 3). I 2018 publiserte samme organisasjon et ferdig konsept kalt «The U.S Army in Multi-Domain Operations 2028». Dette konseptet er sentrert rundt hvordan hærstyrker, som en del av en fellesoperasjon skal nedkjempe fiendtlige nektelsessystemer for å nå militære målsettinger (US Army TRADOC, 2018, s. 7) Videre har U.S Airforce utviklet og publisert et konsept kalt Joint All-Domain Operations, understøttet av «Joint all-domain command and control». (US Air Force Doctrine, 2021) Storbritannia utviklet et lignende konsept, som var mer rettet mot bruk av alle statens tilgjengelig maktmidler, kalt «Multi Domain Integration» (UK, Ministry of Defence, 2020).

Videre har flere land, og våpengrener innenfor enkelt større stater, utviklet konsepter som bygger på eller er beslektet til multidomeneoperasjoner. Alle har sine særegenheter og ulikheter knyttet til definisjoner og mekanismer. En studie gjort for å skape en felles forståelse av multidomeneoperasjoner viser eksempelvis at ulike land og organisasjoner bruker ulike definisjoner knyttet til hvilke domener som finnes så vel som hvordan å betegne dem (MCDC, 2022, s. 12).

En fellesnevner i flere av de konseptuelle variantene av multidomeneoperasjoner, var at de poengterer å være en videreutvikling av fellesoperasjoner. Eller som konseptet U.S Army kom med i 2018, så beskriver de hvordan dette henger sammen med fellesoperasjoner. NATOs konsept for

multidomeneoperasjoner, så vel som langtidsplanen, forklarer at multidomeneoperasjoner er en videreutvikling av fellesoperasjoner (NATO MCM, 2023, s. 18–19; Prop 87 S (2023–2024), s. 31). Fellesoperasjoner er når innsats fra to eller flere forsvarsgrener gjennomfører operasjoner som er planlagt og ledet fra det operasjonelle kommandonivå, for å oppnå strategiske og operasjonelle målsettinger (Andersen, 2016, s. 15). Fellesoperasjoner har vært den gjeldende doktrinen i Forsvaret siden år 2000, da Forsvarets første Fellesoperative Doktrine ble utgitt (Forsvaret, 2019, s. 10). I henhold til det gjeldende Forsvaret Fellesoperative Doktrine fra 2019, skal fellesoperasjoner med innsats fra hele Forsvaret planlegges og ledes fra det operasjonelle kommandonivået. Det operasjonelle kommandonivået er også ansvarlig for koordinering med Totalforsvaret og ivareta koordinerte operasjoner med NATO (Forsvaret, 2019, s. 39). I Norge er Forsvarets Operative Hovedkvarter (FOH) landets operasjonelle hovedkvarter og gjennom koordinering av bruk av styrker fra ulike forsvarsgrener er FOH sådan et fellesoperativt hovedkvarter. (Forsvaret, 2019, s. 41). Langtidsplanen peker også på FOHs rolle i fremtidens Forsvar: «FOH er Norges militære fellesoperative hovedkvarter. Operativ kommando over Forsvarets styrker er delegert til FOH» (Prop 87 S (2023–2024), s. 60).

Tatt i betraktning Forsvarets Operative Hovedkvarter (FOH), landets eneste operasjonelle og fellesoperative hovedkvarter. Og sett i sammenheng med at langtidsplanen og NATOs konsept for multidomeneoperasjoner, tydelig poengterer hvordan multidomeneoperasjoner er en videreutvikling av fellesoperasjoner. Dette peker i retning av at det er nyttig å studere temaet multidomeneoperasjoner i tilknytning til FOH. For FOH fører operativ kommando over alle norske militære styrker, leder fellesoperasjoner og er bindingen mot allierte og Totalforsvaret. Så hva vil det bety å gjennomføre multidomeneoperasjoner i Norge? Uansett svaret på det spørsmålet, vil sannsynligvis FOH har en sentral rolle i ledelse av slike militære operasjoner.

Denne ledende rollen vil videre kunne ha bæring på hvordan resten av Forsvaret tilnærmer seg multidomeneoperasjoner. Så vel som at det kan være interessant å undersøke hvordan FOH ser på multidomeneoperasjoner gitt forankringen konseptet har i forsvarssektorens toppledelse. Derfor har jeg valgt å undersøke hvordan FOH som avdeling forstår multidomeneoperasjoner. Det vil kunne gi innsikt i hvordan det norske operasjonelle kommandonivået som fører operativ kommando over alle norske styrker, ser multidomeneoperasjoner. En slik innsikt vil kunne verdifulle perspektiver på

hvordan den organisasjonen som i dag leder fellesoperasjoner i Norge, ser på multidomeneoperasjoner.

1.2 Problemstilling

For å undersøke det aktualiserte tema, vil denne studien søke å besvare problemstillingen:

Hvordan forstår Forsvarets Operative Hovedkvarter krigføringskonseptet multidomeneoperasjoner?

Et krigføringskonsept er tilpasset til og forklarer hvordan den neste krigen skal kjempes, samtidig som de presenterer kritikk knyttet til hvordan tidligere konflikter er utkjempet. Den eneste virkelige prøven for å teste ut slike konsepter er gjennom å bruke dem i krig. Samtidig vil feil gjort gjennom tidligere krigføringskonsepter kunne bidra til å vurdere hvorvidt et nytt konsept kan bidra til å vinne den neste krigen (Ellison et al., 2023, s. 2)

Å se på multidomeneoperasjoner som krigføringskonsept bidrar til å operasjonalisere hvordan FOH forstår multidomeneoperasjoner. Gjennom å undersøke ulike aspekter knyttet til FOH sin forståelse av multidomeneoperasjoner, for så å knytte denne forståelsen opp mot historisk utledede indikatorer, vil studien kunne bidra til å avklare både hvordan FOH forstår multidomeneoperasjoner, så vel som om denne forståelsen av multidomeneoperasjoner vil kunne bidra til å vinne en fremtidig konflikt. For å analysere FOH sin forståelse av multidomeneoperasjoner, operasjonaliseres hovedproblemstillingen videre gjennom to forskningsspørsmål.

Språklig tydelig er en viktig komponent knyttet til krigføringskonsepter (Ellison et al., 2023, s. 13–14). I tilfelle med multidomeneoperasjoner som er et nytt konsept, kan viktigheten av dette fremheves ytterligere ved å peke på nettopp at det er et relativt nytt begrep. For de ideene som konseptet er tuftet på, må kommuniseres og forstås i hele organisasjonen for å få effekt. Videre er det viktig at ideene som kommuniseres er konsistente, og at disse forstås likt av organisasjonen som skal anvende dem. Det første forskningsspørsmålet er derfor:

1. Hvordan er den språklige tydeligheten i FOH sin forståelse av multidomeneoperasjoner?

Videre er det vesentlig at et krigføringskonsept er tilpasset den konteksten til den nasjonen som skal anvende det. Det er viktig at konseptet som tas i bruk ikke går for mye på tvers av eksisterende

forsvarskonseptet, ledelsesfilosofi samt innretning på militære styrker og kommandostrukturer. Det andre forskningsspørsmålet er derfor:

2. Hvordan passer FOH sin forståelse av multidomeneoperasjoner til den norske konteksten?

Innenfor avgrensingen er det nødvendig å konkretisere ytterligere hva denne undersøkelsen dreier seg om. For å gjøre dette, er forskningsspørsmålene bygget opp for å dekke bredt innenfor hovedproblemstillingen. Samtidig skal de bygge en bro mellom empirien samlet inn i undersøkelsen, og teorien som den skal drøftes opp mot.

1.3 Avgrensning

Denne studien tar for seg hvordan FOH forstår multidomeneoperasjoner. Gitt FOH sin ledende rolle i Forsvaret, så vil det være naturlig at denne forståelsen innebærer hvordan multidomeneoperasjoner kan anvendes i Forsvaret som helhet.

Studien tar ikke for seg hvordan strategisk nivå over FOH eller taktisk nivå under forstår multidomeneoperasjoner. Dette skyldes at i FOH er delegert ansvaret fra Forsvarsstaben for gjennomføring av operasjoner på den ene siden. Og at taktisk nivå er underlagt FOH på den andre. Samtidig er det slik at det taktiske nivået som er organisert etter forsvarsgrener, opererer i flere domener. Allikevel er hovedvekten av deres kapasiteter knyttet til et spesifikt domene.

Analysen i denne studien bruker et teoretisk rammeverk fra en studie publisert av Ellison et. Al ved Hauge Centre for Strategic Studies. Dette rammeverket peker på seks faktorer som kan bidra til å vurdere hvorvidt et krigføringskonsept kan bidra til å vinne den neste krigen. Av hensyn til tilgjengelig empiri og studiens omfang vil denne studien ta for seg to av faktorene i dybden. Disse gjenspeiles i forskningsspørsmålene.

1.4 Relatert litteratur

Allerede i 2017 ble den første studien på multidomeneoperasjoner gjennomført som en studie ved FHS Stabskolen. Denne studien søkte av avdekke hvordan U.S Army sitt varslede konsept for multidomeneoperasjoner ville påvirke den norske landmakten (Ursin, 2017). Den neste studien gjort av multidomeneoperasjoner i Norge på masternivå kom flere år senere, etter at begrepet

multidomeneoperasjoner var mer utbredt. Det denne studien tok for seg var hvordan begrepet domene var forstått, og hvordan begrepet hadde utviklet seg siden 2016 (Nedrevåge, 2023).

Mellom disse to studiene har multidomeneoperasjoner i den norske konteksten vært aktualisert gjennom ulike utspill. I 2020 ble multidomeneoperasjoner sett i sammenheng med den norske konteksten med hovedvekt på å sammenligne forutsetningene mellom det amerikanske og norsk Forsvaret for å gjennomføre multidomeneoperasjoner (Birkheim, 2020). Videre peker en annen artikkel på hvordan multidomeneoperasjoner kan utarte i Norge og hvilke konsekvenser det kan få direkte på det operasjonelle kommandonivået. Det pekes på et behov for mer fleksibel kommando og kontroll, i tillegg til at moderne kapabiliteter kreves en helt annen grad av koordinering for effektiv utnyttelse (Haugen, Trond, 2021).

Utover dette er det siden 2016 skrevet et velde av ulike artikler og innlegg om multidomeneoperasjoner. Fellesnevneren for disse er at de søker å forklare hva multidomeneoperasjoner er, eller så søker de å avklare hva multidomeneoperasjoner betyr sett fra forfatterens perspektiv. For denne studien er det mest relevant å trekke frem to rapporter fra «Royal Danish Defence College», som forsøker å forklare hva multidomeneoperasjoner er. Samtidig som de presenterer hva det har å si for det danske Forsvaret (Bowers, 2022a, 2022b).

I dette utvalget av relatert litteratur er fellesnevneren at forfatterne har søkt å forklare hva multidomeneoperasjoner er, samt hvilken betydning konseptet kan ha for et lands forsvar. I deres metode, er det ingen som har studert hvordan Forsvaret forstår dette. Haugen kommer inn på hvilken betydning multidomeneoperasjoner kan få for det operasjonelle kommandonivået, men undersøker ikke dette i dybden.

Videre kom en studie, høsten 2023 gjennomført på oppdrag fra den nederlandske landmakten. Den er bygget som en fler-case studie for å undersøke status på flere ulike lands forståelse for krigføringskonseptet multidomeneoperasjoner. Og analysen i denne studien bygger på et teoretisk rammeverk som også er adoptert og brukt i denne studien ved FOH (Ellison et al., 2023).

I sum peker dette mot at denne studien er den første som undersøker hvordan er del av det norske Forsvaret forstår multidomeneoperasjoner.

1.5 Studiens oppbygning

Kapittel 2 tar for seg metoden som er brukt i oppgaven. Her forklares valg av undersøkelsesdesign samt hvordan oppgavens datainnsamling og analyse har blitt gjennomført. Metodekapittelet forklarer hvordan de valgene som er tatt kan påvirke studiens funn og konklusjon.

Kapittel 3 gir først en oversikt over det teoretiske rammeverket som brukes for å vurdere forståelsen av multidomeneoperasjoner som krigføringskonsept. Her fremheves de delene som er direkte knyttet til forskningsspørsmålene for studien. Disse blir operasjonalisert videre for å forklare hvordan denne teorien kan brukes videre i analysen og drøftingen. Avslutningsvis i teorikapittelet er de delene av teorien som ikke blir brukt direkte for å svare på forskningsspørsmålene. Dette tas med for å vise til hvordan denne studien kan bidra til videre forskning.

I kapittel 4 drøfter jeg mine funn. Her presenteres innsamlet empiri som analyseres og drøftes opp mot det teoretiske rammeverket i kapittel 3. Oppgaven avsluttes med konklusjon, litteraturliste og vedlegg.

2 Metode

Dette kapitelet beskriver de metodiske valg som er tatt i denne undersøkelsen. Disse valgene har medfører fordeler og ulemper som vil presenteres og drøftes.

Denne undersøkelsen vil benytte deler av rammeverket fra Ellison et. al (2023) for å svare ut studiens problemstilling «Hvordan forstår Forsvarets Operative Hovedkvarter krigføringskonseptet multidomeneoperasjoner?». Forskjellen i bruken av rammeverket er at det i denne undersøkelsen vil benyttes for å analysere forståelsen av multidomeneoperasjoner i en enkelt del av et lands forsvar, og ikke i et land som helhet.

Problemstillingen legger tydelig opp til at tema som skal undersøkes er multidomeneoperasjoner.

Videre skal forståelsen av dette undersøkes ved FOH. Tidsrammen for undersøkelsen er avgrenset til perioden mellom august 2023 og mai 2024.

Undersøkelsen er gjennomført i rammene av et intensivt undersøkelsesdesign ved bruk av en kvalitativ tilnærming i form av en enkeltcase-studie. Den kvalitative tilnærmingen gir rom for å

kombinere innsamling av data gjennom intervju, dokumenter og litteratur. Denne studien vil basere seg utelukkende på intervjuer.

Informasjonen som er innhentet i forbindelse med undersøkelsen er Ugradert i henhold til Sikkerhetsloven.

2.1 Undersøkelsesdesign

Dette delkapittelet skal beskrive hvordan problemstillingen best løses med det undersøkelsesdesignet som er valgt. Det skal også fremheve fordeler og ulemper disse valgene medfører.

Intensive undersøkelsesopplegg går i dybden på et fenomen eller en hendelse. Slike opplegg retter seg mot å få en detaljert og grundig forståelse, både av hvordan virkeligheten er og oppfattes, og av hvordan ting henger sammen. Intensive opplegg studerer mange nyanser, men relativt få enheter me. Problemstillingen i denne undersøkelsen legger tydelig opp til å avdekke hva som er forståelsen av multidomeneoperasjoner ved FOH. For videre å kunne analysere hvordan denne forståelsen står seg som krigføringskonsept, ble det viktig å skaffe til veie informasjon med et bredt spekter av variabler. Dette vil nettopp gi muligheten for å få frem flest mulig nyanser i forståelse for multidomeneoperasjoner. Derfor ble det valgt et intensivt undersøkelsesdesign for dette forskningsprosjektet.

Fordelen med et intensivt undersøkelsesopplegg er at det gir undersøkelsen en høy intern gyldighet, noe som igjen gir god mulighet for teoretisk generalisering innenfor avgrensningen til studien. Siden det intensive undersøkelsesopplegget søker å gå i dybden på problemstillingen, er det ressurskrevende å undersøke veldig mange enheter. Dette gjør at det intensive opplegget egner seg dårlig til statistisk generalisering (Jacobsen, 2018, s. 91).

Overført til denne undersøkelsen vil Jacobsen sin betraktning rundt det intensive undersøkelsesopplegget være treffende. Det er hensiktsmessig å gå i dybden på tema multidomeneoperasjoner ved FOH for å forstå det inngående. I og med at problemstillingen skal avdekke forståelsen avgrenset til FOH er det ikke hensiktsmessig med statistisk generalisering, da Forsvaret bare har ett operasjonelt hovedkvarter. Det kan samtidig tenkes at det ville være

interessant med generalisering mot andre operasjonelle hovedkvarter i NATO eller taktiske hovedkvarter i Norge. Konteksten for disse vil være annerledes, så verdien av generalisering vurderes som liten. Denne studien vil ikke frembringe teori, men funnene i studien vil med bakgrunn i FOH sin ledende rolle ha bæring på utviklingen av multidomeneoperasjoner i Forsvaret.

Videre ble undersøkelsen gjennomført som en enkeltcase-studie. Enkeltcase-studier er godt egnet for å utvikle ny forståelse og gir dermed muligheter for å fremme nye teorier og hypoteser. Slike studier gir et godt utgangspunkt for detaljerte beskrivelser av noe nytt. Slike studier er avgrenset i tid og rom (Jacobsen, 2018, s. 99). Videre er fordelen med enkeltcase-design at det gir muligheten til å undersøke et unikt tilfelle hvor man kan avdekke viktige fenomener, hendelser eller situasjoner. Enkeltcase-design gir mulighet for en mest mulig holistisk tilnærming ved at forskeren kan se et fenomen fra flere ulike sider (Johannessen et al., 2021, s. 207–208).

Ulempen knyttet til gjennomføring av enkeltcase-studier er at kunnskapen som genereres vil ha høy intern reliabilitet ovenfor den valgte analyseenheten, men er ikke godt egnet til generalisering utover denne (Johannessen et al., 2021, s. 209). Analyseheten for denne undersøkelsen er Forsvarets Operative Hovedkvarter (FOH). Derfor vil undersøkelsen kunne frembringe ny kunnskap innenfor problemstillingens avgrensning til FOH, men den vil ha begrenset overføringsverdi til andre caser.

Det er hensiktsmessig å velge enkeltcase studie dersom problemstillingen er uklar og har til hensikt å utforske en organisasjon for å forbedre forståelsen av spesifikke tema (Jacobsen, 2018, s. 123). Problemstillingen for denne undersøkelsen er både uklar og eksplorerende. Tema; forståelsen av multidomeneoperasjoner er en avgrensning, men allikevel er dette et veldig bredt tema som favner over mange ulike aspekter ved militære operasjoner. Det er i utgangspunktet usikkert hva en vil finne ut om det. På den annen side peker problemstillingen mot at forståelsen av multidomeneoperasjoner skal testes opp mot et teoretisk rammeverk. Dette igjen virker mot å gjøre problemstillingen klarere gjennom utledning av de to forskningsspørsmålene. Empirien som er samlet inn skal analyseres fra perspektivene som rammeverket gir. Enkeltcase studien er avgrenset til å undersøke problemstillingen, i november 2023. Da dataene ble samlet inn i denne måneden.

2.2 Datainnsamling

Innsamling av data i denne undersøkelsen baserer seg på en kvalitativ tilnærming ved bruk av personintervjuer som primærdata. Dette delkapittelet vil ta for seg hvorfor disse valgene ble gjort, samt presentere styrkene og svakhetene ved disse.

Primærdata er data som er samlet inn direkte fra en kilde. Det innebærer at forskeren samler inn dataene for første gang og datainnsamlingen er skreddersydd for en konkret problemstilling. Fordelen av bruk av primærdata er at ingen andre har tolket dataen før vi bruker de selv. En annen er at datainnsamlingen er rettet mot den problemstillingen som det forskes på. Ulempene er at det kan være tidkrevende å få tak i data. Eller at kildene ikke er tilgjengelige for forskeren (Jacobsen, 2018, s. 139–140) I denne undersøkelsen regnes data samlet inn gjennom personintervju som primærdata.

Målet med personintervju er i hovedsak å skape en situasjon for en relativt fri samtale som kretser rundt noen spesifikke temaer som forskeren har bestemt på forhånd. Ved å skape romslige og avslappede rammer er det meningen å få informanten til å reflektere over egne meninger knyttet til det aktuelle temaet for forskningen (Tjora, 2021, s. 127). Personintervju egner seg når det er relativt få enheter som skal undersøkes. Dette knyttes til at innsamlingsmetoden er tidkrevende og frembringer store mengder data. Samtidig er personintervju nyttig når vi er interessert i hvordan enkeltpersoner tolker et tema, eller hvilke meninger de måtte ha rundt det (Jacobsen, 2018, s. 147). Multidomeneoperasjoner er i tidsrommet undersøkelsen gjennomføres ikke vedtatt som krigføringskonsept eller doktrine i Norge. Samtidig er multidomeneoperasjoner av mange ansett som det rådende intellektuelle krigføringskonseptet i vestlige militære organisasjoner (Ellison et al., 2023, s. 2). I tidsrommet for undersøkelsen, medfører dette at omfanget av skriftlige primærkilder er svært begrenset. Dette i kombinasjon med forhåndskunnskap om at utviklingsavdelingen ved FOH jobber aktivt med forståelse av multidomeneoperasjoner, leder til at personintervju¹ kan bidra til å skaffe informasjon om hvordan multidomeneoperasjoner forstås ved FOH. Hensikten ved å bruke

¹ Personintervju brukes gjennomgående som begrep i denne undersøkelsen. Det er å regne som synonymt med dybdeintervju.

personintervju i denne undersøkelsen er å bruke samtalen til å skaffe til veie informantenes ulike refleksjoner og tolkninger om multidomeneoperasjoner.

I denne undersøkelsen ble personintervjuene gjennomført som semistrukturerte intervjuer. Personintervju benytter åpne spørsmål, som gir informanten mulighet til å gå i dybden på kunnskapen de har om tema. Dette gir forskeren muligheten til å forfølge informantens digresjoner for å frembringe ulike perspektiver på tema (Tjora, 2021, s. 128) Samtidig er intervjuets strukturering av relevans. En strukturering av intervjuet medfører at forskeren setter søkelys på enkelte spørsmål innenfor tema. Dette kan medføre en avgrensning som fører undersøkelsen bort fra å ha en eksplorerende kvalitativ tilnærming. På den annen side behøver ikke strukturering av personintervju å medføre en avgrensning, men heller at strukturen hjelper forskeren å dekke viktige deler av tema. Samtidig som det gir mulighet og anledning for annen ukjent kunnskap å komme frem (Jacobsen, 2018, s. 149). Dette viste seg i praksis å gi en god balanse mellom behovet for å styre samtalen med informantene. Samtidig som tidsrammene som var satt av for intervjuet gav gode muligheter for å følge opp informantenes inngående kunnskap og meninger det hvor det fremstod interessant. Resultatet ble at de spørsmålene som var forberedt på forhånd ble svart, i tillegg til annen informasjon som ofte kom frem.

En annen fordel med strukturerte spørsmål er knyttet opp til tema for undersøkelsen. I forarbeidet til undersøkelsen, og gjennom forskerens kjennskap til FOH, kom det frem at kunnskapen om tema kunne være mangelfull. Det faktum at FOH er innrettet mot å følge fellesoperative doktriner, reiser spørsmålet om hvor godt offiserene som tjenestegjør der er til å svar for hvordan multidomeneoperasjoner drives. Derfor ble det forberedt en serie med spørsmål som hadde til hensikt å avdekke hvordan multidomeneoperasjoner ville påvirke ulike aspekter i ledelse av Forsvaret. Disse spørsmålene kan finnes i intervjuguiden som er vedlegg 4.

Intervjuguiden ble sammen med informasjonsskriv utlevert til informantene i forkant av intervju. Dette ble besluttet da enkelte informanter sterkt ønsket seg dette som forutsetning for å stille som informant. For å sørge for mest mulig like rammer for alle informanter, ble det gjort likt for alle. Dette kan ha påvirket informantene i forkant av personintervjuet ved at de har forberedt seg på å svare konkret på de spørsmålene som var forberedt i forkant. I så måte kan graden av struktur på personintervju ha blitt økt, og informasjon som ellers ville kommet frem kan ha blitt utelatt. Det er

mulig at en relativt høy grad av struktur for personintervju og utlevering av intervjuguide i forkant kan ha bidratt til å utelukke relevant informasjon i denne undersøkelsen.

Videre var spørsmålene for personintervju, som det kommer frem av informasjonsskriv og intervjuguiden, forberedt for å svar en noe annerledes problemstilling. Underveis i undersøkelsen og spesielt etter datainnsamlingen ble det tydelig at en mer fruktbar innretning var mulig med de dataene som var samlet inn. Derfor ble problemstillingen endret. Jacobsen vil betegne en slik pragmatisk tilnærming til forskning som en abduktiv tilnærming. En abduktiv metode legger opp til at teori og empiri vekselvirker med hverandre og at hypoteser og forskningsspørsmål endres som en del av prosessen (Jacobsen, 2018, s. 35). Selv om det ofte arter seg slik i praksis, er det rimelig å anta at dette har påvirket samtale med informantene. Dette kan ha medført at relevant informasjon for gjeldende problemstilling ikke har blitt inkludert. Dette reduserer sådan denne undersøkelsens interne validitet. På denne annen side er ikke dette tema forsket på tidligere innenfor analyseenheten. Dette taler for at det er vanskelig å på forhånd vite akkurat hvilke spørsmål som vil medføre fruktbar informasjon og ikke. En slik påstand øker ikke undersøkelsens interne validitet, men sår tvil om den egentlig er svekket.

Det er også undersøkt og funnet at spørsmålene i intervjuguiden som ble bruk i denne undersøkelsen overlapper med spørreskjema som ble brukt i Ellison et al sin studie. En slik overlapp taler for at den interne validiteten ikke burde vært særlig svekket av forholdet nevnt i forrige avsnitt.

Analyseenheten i enkeltcasestudien som utgjør denne undersøkelsen er som tidligere nevnt, FOH. For kvalitative studier ved bruk av personintervju finnes det øvre grenser for hvor mange informanter forskeren kan håndtere. I analyseenheten er alle som jobber med FOH mulige informanter. Det er ikke mulig å intervju alle som jobber der, derfor er det nødvendig å foreta et utvalg innenfor populasjonen (Jacobsen, 2018, s. 177–178). For denne undersøkelsen ble utvalget definert som de personer som tjenestegjør toppledelsen og avdelingsledere ved FOH. Dette utvalget gir tilgang på informanter som har både overordnet, så vel som faglig rettet rolle og ansvar. Dette utvalget ble intervjuet basert på et sett med kriterier.

Utvalgsriterier i kvalitative metoder er formålsstyrt. Formålet med undersøkelsen bestemmer hvem vi skal intervju (Jacobsen, 2018, s. 181) I prosessen med å bestemme utvalget var fokuset på tre

kriterier. Det første kriteriet som ble lagt til grunn var bredde og variasjon i utvelgelse av informanter. For at utvalget skulle best mulig representere hvordan FOH forstår multidomeneoperasjoner, var det viktig å velge informanter med ulikt ansvar innenfor ledelse og fagområder. Bakgrunnen til informantene var også variert, noe som kan ha bidratt til å representere mangfoldet av ulike fagmiljøer og forsvarsgrener som er representert ved FOH.

Hensynet til bredde ble vurdert opp mot hvem som, på det tidspunktet undersøkelsen fant sted, hadde kunnskap mot multidomeneoperasjoner. Bredde i utvalget var alene ingen garanti for at de informantene hadde kjennskap til hva multidomeneoperasjoner er, selv om de har enorm kunnskap om andre forhold knyttet til FOH og Forsvaret for øvrig. Dermed ble det viktig å finne informanter som kunne bidra med begge deler.

Dette ble videre kombinert med det tredje kriteriet, som var knyttet til leder og toppleder nivået ved FOH. Det ble tatt et aktivt valg om å intervju informanter innenfor denne gruppen. Fordelen anses for å være at deres synspunkt har størst bæring på forståelsen av multidomeneoperasjoner.

Ulempen med dette er samtidig at dette kan ha gått utover både bredde og inngående kunnskap i multidomeneoperasjoner. Denne ulempen kompenseres samtidig gjennom at utvalget innehar ulike stillinger og har ulik tjenestebakgrunn

Som utgangskriterium ble det besluttet å gjennomføre minimum 5 intervjuer innenfor dette utvalget. Beslutningen om det skulle gjennomføres flere intervjuer enn dette, falt på bakgrunn om innsamlet data gav grunnlag for informasjonsmetning ved at ny informasjon ikke kom frem. Etter å ha gjennomført de fem planlagte intervjuene kom ikke flere nye synspunkter frem, og det ble besluttet det ikke var behov for å samle inn ytterligere data.

2.3 Analyse av data

Alle personintervjuene ble tatt opp og lagret som lydfil. Lydfilene ble transkribert med tidsstempling i transkripsjonen. Dette muliggjorde enkel navigering mellom tekst og lydfil, noe som igjen gjorde det mulig å finne tilbake til konteksten i ulike deler av samtalen. Henvisning til de ulike informantene oppgis med nummer for å sikre avtalt anonymisering av informantene.

Videre ble de transkriberte dataene gjennomlest. Under gjennomlesningen ble teksten kodet. Kodingen var knyttet til hvilke forskningsspørsmål informasjonen kunne være med å besvare. Deretter ble teksten overført til delkapittel i analyse og drøftingsdelen, sortert under tilknyttet forskningsspørsmål. Videre ble avsnittene i delkapitlene sortert og fremstilt slik at informasjon som omhandlet samme aspekter innenfor multidomeneoperasjoner ble knyttet sammen.

I disse avsnittene ble momenter fra teorikapittelet tilknyttet det enkelte forskningsspørsmål, overført til drøftingen. Drøftingen danner sådan et forankret grunnlag for å besvare hvert forskningsspørsmål.

Underveis i denne prosessen ble det tydelig at det ikke var tilstrekkelig empiri til å besvare tre av forskningsspørsmålene som det teoretiske rammeverket legges opp til. Noe av informasjonen er på noen områder treffende, men ikke tilstrekkelig for å kunne trekke konklusjoner med særlig grad av reliabilitet. Derfor ble det besluttet å ta bort disse tre forskningsspørsmålene. Samtidig som nettopp mangelen på empiri knyttet til disse, avslutningsvis blir drøftet i analysen

Som jeg tidligere har vært inne på, kan strukturering av intervjuene være en årsak til mangelen på empiri. Samtidig spiller også graderingsnivå på informasjonen tilknyttet de bortfalte forskningsspørsmålene en rolle.

Samtidig som struktureringen av intervjuene bidro til å avgrense empirien, fremstod resultat allikevel som ustrukturert. I fremstilling og analyse av empirien ble det behov for flere gjennomlesninger og høring av lydfil for å forstå konteksten og betydningen i samtalen. Dette førte til en tydelig forståelse av de ulike svarene. De ulike informantene svarer både overlappet og pekte i ulike retninger. Der hvor informantene presenterer et felles syn, er dette brukt til å forsterke dette. På samme måte har uenigheter blitt fremhevet som interessant, uten at noens syn legges mer vekt på enn andres. I samtalen med informantene ble det stilt oppfølgingsspørsmål for å forfølge interessante tema. Svarene som kom frem av dette er i analysen likestilt med hovedspørsmålene i intervjuguiden. Videre er det kun enkelte informanter som har omtalt enkelte tema. Gitt bredden i utvalget, er dette å forvente. Dermed fremlegges dette like fullt som forståelsen av multidomeneoperasjoner.

Avslutningsvis må det presiseres at analysen i all hovedsak baserer seg empirien presentert av informantene i utvalget. Analysen vil i all hovedsak dreie seg rundt deres fremstilling av hvordan de forstår konseptet.

2.4 Forskerens forhold til undersøkelsen

Etter stabsskolen, startet jeg samtidig i ny stilling på FOH, der jobber jeg tett opp mot Sjøforsvaret, hvor jeg tidligere har tjenestegjort hele karrieren. Før tiden på stabsskolen hadde jeg ingen forhold til multidomeneoperasjoner. Og jeg hadde også begrenset kjennskap til det operasjonelle kommandonivået, samt fellesoperasjoner. Valget om å undersøke tema multidomeneoperasjoner, tok jeg da under tiden på stabsskolen. Det var forholdsvis lite forsket på, og jeg fant det spennende å forstå noe nytt. Jeg var også vel vitende om at FOH var en avdeling i Forsvaret hvor multidomeneoperasjoner var viet en del oppmerksomhet, og så en slik studie som en mulighet til å bli bedre kjent med nytt tjenestested i prosessen.

Å tjenestegjøre ved FOH, har bidratt til å få aksess til informantene. Sjef plandivisjonen besluttet tidlig å være sponsor for oppgaven, og gav oppdrag til J10 avdelingen² å hjelpe meg med forhold knyttet til datainnsamling. Samarbeidet med gjengen på J10 har vært uvurderlig for å sette opp intervjuer, og sådan samle inn data.

Utover dette har jeg deltatt i en arbeidsgruppe, arrangert av J10, som har hatt som mandat å avdekke hva multidomeneoperasjoner er, og betyr for det norske Forsvaret. Arbeidet gikk over en uke, og bidro til å øke min forståelse for hvordan enkeltpersoner fra ulike deler av Forsvaret ser multidomeneoperasjoner.

Jeg har også fått anledning, takket være sponsor på stabsskolen, til å delta på NATO ACT³ sin konferanse på tema multidomeneoperasjoner. Konferansen gikk over to dager i København, og gav meg mulighet til å få innblikk i hvordan ulike NATO land ser på tema.

Oppsummert begynte jeg på denne studien med utgangspunkt i at jeg hadde veldig liten kjennskap til tema, samt casen jeg har valgt å undersøke, altså FOH. Samtidig har det vært en reise som har ført meg tett på tema i flere sammenhenger. Allikevel er ikke dette noe som jeg er tett knyttet til i min stilling. Derfor vil jeg si at jeg har et distansert forhold til tema, og jeg er ikke investert i multidomeneoperasjoner utover at jeg gjennomfører denne studien.

² Avdeling ansvarlig for evaluering og utvikling.

³ «Allied Command Transformation»

2.5 Etiske aspekter

Prosjektet er meldt inn og godkjent av Norsk Samfunnsvitenskapelige Datatjeneste (vedlegg 1). Forsvarets Operative Hovedkvarter har godkjent og sponset undersøkelsen lokalt. Forskningsnemda i Forsvaret har videre gitt tillatelse til å samle inn data i Forsvaret, ved FOH. Alle informanter har samtykket til å delta, med bakgrunn i informasjonsskriv (vedlegg 3). Anonymisering av informanter er gjort i tråd med dette. Empiri fremstilt i denne oppgaven er korrekt gjengitt.

2.6 Forskningskvalitet

Dette kapitlet har tatt for seg flere sider knyttet til akademisk metode. Hovedutfordringene har vært knyttet til datainnsamling og dermed oppgavens reliabilitet. Dette er knyttet til hvordan informasjonen er samlet inn gjennom å intervju, ved bruk av informasjonsskriv og intervjuguide som ikke direkte svarer på studiens problemstilling. En slik tilnærming til innsamling av data, kan svekke informasjonens troverdighet. For det nettopp slik, at mennesker har en tendens til å svare på det de blir spurt om. Dette kan ha medført, at selv om utvalget er representativt for populasjonen, så kan deres bidrag i datainnsamlingen ha vært lite pålitelig. Samtidig må det fremheves at det er stor overlapp mellom gammel og ny problemstilling, som bidrar til å øke informasjonens reliabilitet. Videre kan det argumenteres for at forskerens kjennskap til FOH og sammensetning av utvalget, har bidratt til å søke de informantene som har best inngående kjennskap til multidomeneoperasjoner. Dette i kombinasjon med at intervjuene utløp seg mer som en samtale hvor forskeren følger opp interessante vinklinger, kan ha bidratt til å øke undersøkelsens reliabilitet.

Videre har bruken av innsamlet empiri tatt høyde for informasjonens egnethet knyttet opp mot studiens aktuelle problemstilling og forskningsspørsmål. Dette bidrar til studiens interne validitet gjennom å skape en binding mellom empiri og problemstillingen gjennom en analyse basert på det teoretiske rammeverket i kapittel 3. Samtidig er det verdt å fremheve, som det kommer frem av kapittel 3, at utformingen av forskningsspørsmålene basert på det teoretiske rammeverket, kun benytter deler av dette. Dette kan medføre en svekkelse av studiens validitet, men samtidig er det også en avgrensning som er definert i kapittel 1.

Studiens eksterne validitet bør se på fra to vinkler. Den første er knyttet til hvorvidt FOH sin forståelse av multidomeneoperasjoner er relevant for det norske kommandonivået over eller under. Her er det verdt å gjenta at FOH har en ledende rolle i gjennomføring av operasjoner i Forsvaret.

Derfor kan denne studien ha bæring på både nivået over og under. Sånn sett har denne studien en grad av ekstern validitet.

For det andre kan det være en overføringsverdi til andre operasjonelle hovedkvarter i NATO. Dette vil avhenge av hvilke operasjonelt hovedkvarter det er snakk om. For ulike militære styrker og kommandostrukturer er satt til å løse ulike problem. Derfor bør en slik ekstern validitet vurderes fra tilfelle til tilfelle.

3 Teori

Dette kapitlet tar for seg det teoretiske rammeverket som utleder studiens forskningsspørsmål og knytter dem til hovedproblemstillingen. Først tar det for seg den overordnede teoretiske innretningen. Deretter utleder kapitlet mer inngående de delene som er direkte knyttet til forskningsspørsmålene. Disse utledningene vil utgjøre rammeverket for analyse og drøfting av empirien i neste kapittel.

3.1 Teoretisk rammeverk for analyse

As we have seen, operational concepts are integral to military strength. They help to convert potential military strength into military power, an unquestionably essential function.

However, they also have significant downsides. In part, these downsides stem from the processes by which operational concepts are developed ... operational concepts are to be developed in a manner that affords a maximum amount of intellectual creativity. (Echevarria II, 2017).

Evaluering av krigføringskonsepter bør være en prosess som tar politiske og militære beslutningstakere utenfor komfortsonen sin. Skjer ikke dette, vil man sannsynligvis utvikle et tautologisk konsept som er tilpasset den krigen man ønsker å kjempe, ikke den man bør forberede seg på (Echevarria II, 2017, s. 47). Dette peker i retning av det er nyttig å kunne måle nytten av krigføringskonsepter beskrevet i strategidokumenter, doktriner eller planer på ulike nivå. Like fullt vil det være interessant å måle nytten av krigføringskonsepter som er under utvikling, eller som en stat innfører.

Nytten, eller effekten av et krigføringskonsept er åpenbart vanskelig å måle uten å utkjempe kriger. Effekten av multidomeneoperasjoner som krigføringskonsept er sådan vanskelig å fastslå før det eventuelt anvendes i krig. Samtidig er det av stor interesse å kunne vurdere om de konseptene man forholder seg til har en nytteverdi eller effekt. Dette gjør det interessant å se til historiske eksempler. Ved å analysere tidligere og eksisterende krigføringskonsepter som har lyktes eller feilet, vil en kunne finne faktorer som har fremmet eller hemmet suksess. Ved å bruke disse faktorene som et rammeverk for å analysere aktuelle konsepter, vil man kunne dra nytte av direkte historiske erfaringer. For å analysere hvordan forståelsen av multidomeneoperasjoner ved FOH er som krigføringskonsept, vil denne studien bygge på et slikt rammeverk.

Høsten 2023 publiserte The Hauge Centre of Strategic Studies studien «Breaking Patterns: Multi Domain Operations and Contemporary Warfare» på oppdrag for den nederlandske hæren. Den anerkjenner at den eneste virkelig valide testen av et krigføringskonsept, er gjennom å se at det faktisk vinner en militær konflikt. Studien er innrettet mot å se på hvordan innføring av MDO kan bidra til at militære styrker oppnår suksess i militære konflikter. Gjennom kritisk å vurdere faktorer som fremmer innføring og implementering av multidomeneoperasjoner som krigføringskonsept gjør studien en kritisk vurdering av hvordan flere ulike nasjoner forstår nettopp multidomeneoperasjoner. Studien er basert på åtte case studier bestående av Danmark, Frankrike, Tyskland, Israel, NATO, Taiwan, Storbritannia og USA. Case studiene er gjennomført innenfor et historisk utledet rammeverk. Dette rammeverket bygger på historisk analyse av utviklingen innenfor vestlige krigføringskonsepter gjennom de siste 50 årene. Disse er også sett i sammenheng med militær innovasjonslitteratur (Ellison et al., 2023, s. 1–2). Den historiske utledningen vil i denne studien bli brukt peke på og analysere ulike elementer ved forståelsen av multidomeneoperasjoner ved FOH. Og dermed gjør det mulig å vurdere nytten den har som krigføringskonsept. Gitt FOH sin ledende rolle i Forsvaret, kan forståelsen av konseptet også ha bæring på multidomeneoperasjoner i Forsvaret generelt.

«The working definition for MDO ... is a warfighting concept that aims to combine and coordinate effects from across military and sometimes non-military actions» (Ellison et al., 2023, s. 1). Ellison et al. definerer videre at begrepet krigføringskonsept, er en ny måte å vinne kriger på som påvirker bruken av militære styrker innenfor doktrine, organisasjon, teknologi, materiell, lederskap, personell, fasiliteter og interoperabilitet (DOTMLPFI) (Ellison et al., 2023, s. 5). Dette er en bred definisjon, som

er nyttig på sin måte. Uten å forholde seg til en fasit for hva multidomeneoperasjoner er, så er en slik definisjon i stand til å omfavne vidt ulike syn på hva det faktisk er. For gjennomføring av denne studien ved FOH, vil en slik bred definisjon gjøre det mulig å håndtere ulike syn som informantene bidrar med. Videre peker en slik definisjon tydelig på at nytten til multidomeneoperasjoner som krigføringskonsept er gjennom at det er noe som kan bidra til å vinne den neste krigen.

For å evaluere multidomeneoperasjoner som krigføringskonsept, gjennomgår Ellison et. al et utvalg av historiske casestudier fra de 50 siste årene. Hensikten var å finne ut hvorfor noen krigføringskonsepter feilet og ble glemt, samtidig som andre fortsatt former militære operasjoner i dag. Dette arbeidet er avgrenset til å se på perioden etter Yom Kippur krigen i 1973, hvor Israel led store tap mot sine motparter som i all hovedsak var trent av Warszawa pakten. På samme tidspunkt hadde den amerikanske hæren trukket seg ut av Vietnam. I denne konteksten vokste det frem en forståelse om at endring måtte til for å stå imot Sovjetunionen i tilfelle krig i Europa. Dette førte til utviklingen av Active Defence doktrinen, som raskt utviklet seg til Air-Land Battle. Disse konseptene drøftes innenfor sin historiske kontekst. Det gjøres også med COIN 2.0, nettverksbasert krigføring, effektbaserte operasjoner og teoriene rundt «Revolution in Military affairs» (RMA) (Ellison et al., 2023, s. 5–13).

Rammeverket for analysen i studien er utviklet gjennom å studere disse store krigføringskonseptene som har blitt implementert de siste fem tiår. Med utgangspunktet i at rammeverket er utviklet fra et spenn av historiske konsepter, fra Air-Land Battle til COIN. Og at disse eksemplene har forskjellig kontekst, formål og innretning, er det grunnlag for å påstå at rammeverket er anvendelig for å analysere nytten av et bredt spekter med krigføringskonsepter. På den annen side er nettopp det at rammeverket baserer seg på en vid definisjon. Samtidig som at faktorene som brukes er generelle, er svakhet med hensyn til at det casen som er valgt er spesiell på mange måter. Både den norske konteksten, Forsvarets unike kommandostruktur og FOHs plassering i det er unik sammenlignet med de andre nasjonene i studien til Ellison et.al. Den studien var bygget som en fler-case studie, til forskjell for denne enkeltcasestudien.

Metoden benyttet for å trekke ut de seks faktorene som studien brukte, var å identifisere hvordan de valgte konseptene i ulike historiske eksempler bidro til nederlag. Videre i utviklingen av rammeverket

ble disse invertert til fremmede faktorer (Ellison et al., 2023, s. 3). Faktorene som ble trukket ut av de historiske casene er:

1. «Clarity of language» - Språklig tydelighet: Hvorvidt konseptet har et klart og tydelig språk og om ideene det kommuniserer er konsistente.
2. «Regime fit» - Tilpasning til kontekst: Hvorvidt konseptet er tilpasset den nasjonale eller multinasjonale konteksten det skal gjelde for.
3. «Technological Maturity» - Teknologisk modenhet: Hvorvidt konseptet baserer seg på modne eller umodne teknologiske løsninger.
4. «Threat specificity» - Tilpasning til trusselbildet: Hvorvidt konseptet tydelig definerer trusselen som det skal håndtere.
5. «Theories of success» - Suksess teori: Hvorvidt konseptet fører et tydelig argument for hvordan det skal oppnå målene det definerer.
6. «Risk considerations» - Risikohåndtering: Hvorvidt konseptet tydelig anerkjenner risikoen dets implementering innebærer.

Videre vil dette kapittelet utlede faktorene knyttet til språklig tydelighet og tilpasning til kontekst. Disse faktorene vil underbygge forskningsspørsmålene knyttet til studiens hovedproblemstilling. Videre vil elementer fra faktoren teknologisk modenhet inkorporeres i den delen som handler om tilpasning til kontekst. Årsaken for dette er at informantene i liten grad omtaler hvorvidt ulike kapabiliteter er fullstendig utviklet, understøttet og tilstrekkelig utbredt i Forsvaret. Empirien peker i større grad på generelle trender som knyttes opp mot hvorvidt Forsvarets evne til å anvende teknologiske løsninger.

De faktorene som ikke direkte knyttes til forskningsspørsmålene vil ikke bli videre forklart. Grunnet hensyn til gradering samt studiens omfang, har ikke disse faktorene blitt utledet til egne forskningsspørsmål. Avslutningsvis i konklusjonen vil disse bli trukket frem igjen for å forklare studiens anbefalinger til videre forskning.

3.2 “Clarity of language” - Språklig tydelighet

Modern writing at its worst does not consist in picking out words for the sake of their meaning and inventing images to make the meaning clearer. It consists in gumming together long strips of words which have already been set in order by someone else, and making the results presentable by sheer humbug (The Orwell Foundation, 2011).

Militær konseptutvikling er et område fullt i det man kan referere til som «Buzzword bingo» (Wicker, 2023). På dette området verserer det en rekke ulike utviklingskonsepter, som alle bidrar til en Babylonsk blanding av språk og ideer. Ellison et. al peker på at de ulike konseptene både utviklet i isolasjon fra hverandre og noen er rett og slett gamle ideer i ny språkdrakt. Dette er i utgangspunktet ikke noe problem i seg selv, gitt at ideene som konseptene tufter på er solide. Utfordringen oppstår når disse nye konseptene skal leve ved siden av både gjeldende og gamle konsepter, med deres tilhørende språk og ideer. Dette kan raskt føre til en forvirring som igjen fører til at en ikke tydelig skiller ord og uttrykk, så vel som nye og gamle ideer (Ellison et al., 2023, s. 14).

Fellesoperasjoner er den valgte norske doktrinen, noe som vil kunne ha en påvirkning på hvordan multidomeneoperasjoner beskrives. Sammen med at Nettverksbasert Forsvar i var et dominerende konsept i Forsvaret i nesten to tiår. Vil det i denne studien være interessant å se på hvordan innslag av språk fra begge disse konseptene vil ha påvirkning på hvordan multidomeneoperasjoner forstås ved FOH. I tillegg må det også medregnes at andre konsepter som Forsvaret har vært i kontakt med gjennom våre allierte vil kunne ha en viss fremtreden. Dette kan eksempelvis være COIN 2.0, Comprehensive Approach, eller Effektbaserte operasjoner.

Samtidig som at innslag av forståelse av gamle konsepter eller språk derifra, vil kunne indikere at multidomeneoperasjoner som krigføringskonsept er uraffinert eller umodent. Så er det på den annen side naturlig at utvikling av nye konsepter ikke skjer i vakuum fra omverden. Det vil være naturlig å forvente at man bygger videre på den forståelsen en har og skape iterasjoner videre fra eksisterende konsept og doktriner. Uansett vil beskrivelsen av et krigføringskonsept må ha et presist og forståelig språk for å kunne omsettes til handling og ha effekt.

En annen side ved militære konsepter er at mange militære tenkere og doktrineskrivere ofte bruker et pretensiøst og forvirrende språk. Moderne uttrykk som tilsynelatende er ladet med betydning, gir

liten mening når en forsøker å finne ut hva de egentlig prøver å fortelle (Cornish, 2020). Alt kan ikke være adaptivt, moderniserende eller transformerende. Slike ord brukes hyppig i tale og tekst, noe som fører til at meningen med det en vil formidle forsvinner, eller at budskapet ofte blir meningsløst (Burton, 2020). Overført til denne studien vil språket som informantene bruker, være interessant. Dersom empirien viser at man er i stand til å språksette hva multidomeneoperasjoner er for noe, vil det være nyttig. Samtidig er det bare tilfellet, dersom det kommer frem at det ligger en dypere forståelse bak.

Ellison et. al utdyper videre at språklig tydelighet handler i denne konteksten om at det brukes tilstrekkelig klart språk i forklaringen av multidomeneoperasjoner. Så vel som at ideene som forståelsen bygger på er konsistente. I rammeverket i den nederlandske studien, ble dette målt på graden av språklig felles forståelse på tvers av allierte, statsapparater og forsvarsgrener (Ellison et al., 2023). Dette vil bli anvendt i analysen av empirien i denne studien også. Derfor er det vesentlig å kommentere at det er den språklige forskjellen som presenteres av de ulike informantene som er grunnlag for å analysere den språklige felles forståelsen. En slik analyse vil kaste lys over den språklige tydeligheten i FOH sin forståelse av multidomeneoperasjoner.

3.3 “Regime fit” - Tilpasning til kontekst

Nye ideer og teknologier må ikke bare utvikles, de må også bli institusjonalisert. Hvor godt et konsept passer inn i den nasjonale politisk-militære sammenhengen, kalt "Regime fit", er en avgjørende faktor for om et konsept vil spre seg i systemet eller mislykkes i implementeringen. Dette skjer på flere nivåer, og starter med det sivilt-militære toppnivået og strekker seg ned til graden av "samvirke" mellom de væpnede styrkene. Det avsluttes med å avgjøre hvilket avdelingsnivå som er mest hensiktsmessig for å gjennomføre multidomeneoperasjoner. I mange tilfeller mangler MDO-konsepter en solid forankring på politisk og militærstrategisk nivå, samt på høyere nivå i de tradisjonelle forsvarsgrenene (Ellison et al., 2023, s. 14). For denne studien er forankringen for multidomeneoperasjoner aktualisert i kapittel 1. I denne aktualiseringen fremstår konseptet tungt forankret opp til departementsnivå. Så i denne studien vil det være interessant å se hvorvidt multidomeneoperasjoner er godt forankret på det operasjonelle nivået, og om FOH er det rette nivået for å implementere konseptet.

I denne undersøkelsen ved FOH, kan riktignok perspektivet på hva som er beste kommandonivå for implementering av multidomeneoperasjoner godt være farget av at utvalget består utelukkende av toppledelsen ved FOH. Allikevel vil det være interessant å se på hvordan de beskriver konseptets egnethet for det operasjonelle nivået, samt hvordan de ser at multidomeneoperasjoner har innvirkning på andre deler av Forsvaret, eller mot andre deler av staten.

Videre er sivil-militære forhold sentralt i hvordan makt anvendes i en konflikt. Forholdet mellom politikere og militære sjef, har direkte innvirkning på dette. Ellison et. al peker på at det kritisk at et krigføringskonsept som skal innføres passer bra med måten dette forholdet fungerer på i det landet som skal implementere det. Eksempelvis vil et konsept som fremmer overraskende angrep mot en mulig motstander for å degradere deres militære evne, passe dårlig inn i et land hvor det politiske landskapet tilsier at man skal kjempe en forsvarskrig. På samme måte vil oppdragsbasert ledelse og en veldig desentralisert kommandostruktur, ikke passe inn i en stat hvor politisk ledelse ønsker å ha direkte inngripen i hvordan problemer løses på taktisk nivå (Ellison et al., 2023, s. 14). I denne studien vil det være spesielt nyttig å se på multidomeneoperasjoner knyttet opp mot Totalforsvaret, ledelseskonsept for Forsvaret og særegenheter som allerede finnes i den norske kommandostrukturen.

Under det politisk-militære nivået finner vi dynamikker mellom forsvarsgrenene. Dette spiller ofte en betydelig rolle i konseptutviklingen, da det direkte involverer maktkampen mellom forsvarsgrenene om hvem som skal være "supporting" og hvem som skal være "supported"⁴. Dette skjer både i utviklings- og implementeringsfasene av konsepter. På samme måte som i dynamikken mellom det sivile og det militære, kan valgene som tas i utviklingen av militære konsepter, før til konkurranse mellom ulike forsvarsgrener. Kommandostrukturer, eierskap til oppdrag og tildeling av ressurser, samt prioriteringer knyttet til finansiering for spesifikke prosjekter, er områder som kan påvirkes av eksisterende rivalisering mellom forsvarsgrenene. I praksis kan dette også føre til at noen forsvarsgrener velger å ikke delta i utviklingen av store, helhetlige krigføringskonsepter (Ellison et al., 2023, s. 15). Det er altså viktig å se etter indikatorer på motstand for multidomeneoperasjoner fra

⁴ «Supported» relaterer til hvem som er støttet sjef for et oppdrag. «Supporting» relaterer til den sjef som er gitt i oppdrag at undersøtte den som er «supported» i et oppdrag (Forsvaret, 2019)

ulike forsvarsgrener. Dette sammen med tegn på dysfunksjonaliteter som kan peke en uhensiktsmessig bruk av ressurser for gjennomføring av ulike operasjoner. I denne studien vil det også være nyttig å se på hvordan den norske kommandostrukturen er utformet, og videre hvordan denne strukturen harmonerer med forståelsen av multidomeneoperasjoner.

Ved siden, men kanskje også like mye på grunn av rivalisering mellom forsvarsgrener, er det av betydning å kunne svare på spørsmålet om hvem som faktisk utfører multidomeneoperasjoner når man arbeider med konseptualisering. Det er ikke tilstrekkelig å gi en vag henvisning til en "operasjonell sjef"; det kreves et klart og tydelig svar. Identifisering av riktig kommandonivå for å koordinere MDO innenfor en spesifikk nasjonal sammenheng er helt avgjørende for å svare på dette spørsmålet (Ellison et al., 2023, s. 15). Overført til denne studien blir det relevant å se på hvordan dette ansvaret plasseres.

Et siste forhold som analysen bør ta høyde er hvorvidt det er realistisk å gjennomføre de endringene som et krigføringskonsept krever. Horowitz setter det på spissen gjennom dette sitatet: "Sometimes states simply lack the assets to adopt the next crucial military innovation" (Michael C. Horowitz, 2010, s. 225). Sitatet sikter til at stater som skal innføre nye militære ideer, ikke alltid har det som kreves for å gjøre de teknologiske eller organisatoriske endringene som kreves for å kunne gjennomføre den påkrevde eller ønskede endringen. Det holder altså ikke bare med en intellektuell ide, den må også ha rot i virkeligheten. Dette skaper sådan en binding til hva status er i Forsvaret i dag, knyttet til hvilken teknologi Forsvaret benytter seg av som system, samt hvor god evnen er til å ta i bruk ny teknologi.

Teknologisk realisme er avgjørende, da modenheten til kapabilitetene som gjør innovasjonen mulig setter de ytre grensene for hvorvidt et konsept er gjennomførbart (Raska, 2021, s. 474). Dette er spesielt viktig i tilfeller der avhengighet til andre nasjoner er sentralt for konseptet. Allierte og partnere på ulike nivåer av teknologisk modenhet kan ha utfordringer med samarbeid, både på slagmarken og utenfor. Vurderingen her dreier seg mindre om hvorvidt teknologi transformerer krigføring, men heller om hva konsekvensene blir når man er avhengig av teknologier som ennå ikke har nådd full modenhet. Moden i denne studien vil innebærer at en kapabilitet er fullstendig utviklet, ressursmessig understøttet og utbredt i tilstrekkelig grad i et forsvar. (Ellison et al., 2023, s. 15).

Knyttet til denne studien av multidomeneoperasjoner ved FOH er det interessant å se på de ulike indikatorene Ellison et. al trekker frem. Forsvaret samarbeider tett med allierte, og tilstrekkelig, men også jevnbyrdes integrasjon er en viktig forutsetning for effektivt alliert samarbeid. Videre er diskusjon knyttet til hvilke systemer, samt deres modenhet, som knyttes til forståelse av multidomeneoperasjoner, meget relevant å analysere. En side av teknologisk modenhet, er knyttet til antagelser om teknologisk utvikling som kreves knyttet til gjennomføringen av nye konsepter. I analysen vil trekke på dette knyttet til teknologi knyttet til samarbeid med Totalforsvaret og samarbeid med sivile spesielt. Deretter vil teknologisk modenhet knyttet mer generelt til teknologi i Forsvaret og evnen til å ta i bruk ny teknologi. Knyttet til dette har teknologisk optimisme ofte vært en fallgrube.

Nye militære konsepter har blitt jevnlig kritisert, ofte med rette, for å være overdrevet optimistiske når det gjelder teknologiens transformative rolle i krigføring. Dette skyldes ofte utviklernes overdrevne tro på at en ny kapabilitet, enten det er et nytt missil eller forbedrede offensive cyberkapabiliteter, vil transformere hva kriger handler om og hvordan de kjempes. Det historiske grunnlaget for dette rammeverket viser at dette viser at denne antakelsen er utbredt, så vel som feilaktig i eksemplene fra etter den kalde krigen. Derfor må det rettes fokus mot hvordan modne teknologiske løsninger integreres i en militær kontekst (Ellison et al., 2023, s. 16).

Svakhet med denne teorien opp mot undersøkelsen kan knyttes til gradering, fordi informantene ikke kan gå inn i ulike systemer i detalj. Videre må det presiseres at analysen ikke baserer seg på en sammenligning av hvilken teknologi som er tilgjengelig og moden, sammenlignet mot innsamlet empiri. Det er altså en svakhet knyttet til å ikke nøyaktig kunne gjengi hvilke systemer det er snakk om, tilknyttet ulik grad av modenhet. På den annen side er empirien informantenes oppfatninger av tema knyttet til multidomeneoperasjoner. Gitt utfordringene knyttet til gradering kan deres inntrykk innenfor dette tema gi innsikt i overordnet status på helheten hvor spesifikke deler er gradert.

4 Analyse og drøfting

Dette kapitlet vil presentere data fra informanter i undersøkelsen. Dataene vil bli presentert og kategorisert for å kunne knyttes til forskningsspørsmålene som er underliggende til undersøkelsens hovedproblemstilling. Drøfting av data vil jeg gjøre fortløpende for å kunne fremstille knytning

mellom teori og innsamlede data. Etter hvert delkapittel oppsummeres drøftingen i en delkonklusjon.

4.1 Hvordan er den språklige tydeligheten i forståelsen av multidomeneoperasjoner?

I dette delkapittelet skal jeg analysere den språklige tydeligheten i forståelsen av multidomeneoperasjoner ved FOH er. Innenfor avgrensingen til casen, er det interessant å se på hvordan de ulike informantene beskriver multidomeneoperasjoner.

Multidomeneoperasjoner, noe nytt?

Alle informantene i utvalget hadde kjennskap til og en forståelse for begrepet og konseptet multidomeneoperasjoner. Samtidig hadde de delvis lik, så vel som ulik forståelse for hva det inneholder. Dette peker videre mot at alle informantene har en såpass god kjennskap til begrepet at de velger å mene noe om det. Innenfor nettopp dette, er interessant det å se på hvorvidt informantene mener multidomeneoperasjoner er noe nytt eller ei. Det kan lede inn mot en diskusjon rundt hvorvidt multidomeneoperasjoner har oppstått uavhengig av krigføringskonsepter, eller om det bærer preg av både eksisterende og historiske konsepter. Et frempek til denne diskusjonen er at empirien på dette området peker i flere retninger.

To av informantene utgjør på mange måter ytterpunktene i hvorvidt multidomeneoperasjoner er noe nytt eller ikke. Resten av informantene føyer seg inn imellom disse. Eksempelvis er den ene informanten veldig tydelig i sin tale når han presenterer at multidomeneoperasjoner ikke bringer noe nytt til bordet.

«Nei, i bunn og grunn så handler det om akkurat det samme. Det er bare forskjellig ordbruk. multidomene, fellesoperasjoner, nettverksbasert forsvar» (Informant 1, personlig kommunikasjon, 7. november 2023). Dette er interessant, da informanten viser til både eksisterende doktrine for Forsvaret, fellesoperasjoner (Forsvaret, 2019), i tillegg til at han setter multidomeneoperasjoner opp mot Nettverksbasert Forsvar. Slik fremlegger informanten at multidomeneoperasjoner ved kjernen er det samme som eksisterende og tidligere krigføringskonsepter. I en annen kommentar er informanten noe mer modererende i forhold til dette:

Det er absolutt likehetstrekk imellom de ulike konseptene for multidomeneoperasjoner og hvordan vi driver operasjoner i dag. Det er fordi Norge gjør det på sin måte. Allikevel er hensikten og metoden veldig lik. Den største forskjellen på det Norge og andre nasjoner gjør, er at vi gjør det hver dag. FOH driver operasjoner hver dag (Informant 1, personlig kommunikasjon, 7. november 2023).

Det informanten peker på, er at det er likhetstrekk mellom de ulike konseptene for multidomeneoperasjoner, og hvordan fellesoperasjoner drives i Norge. Sitatet peker sånn sett i retning av at informanten allikevel anerkjenner at multidomeneoperasjoner er noe annet enn fellesoperasjoner. Dette selv om informanten også peker på at hensikt og metode er veldig lik. På den annen side kan sitatet tolkes i retning av at likhetene er bevis på at multidomeneoperasjoner ikke er noe nytt. Forskjellen informanten her velger å trekke inn er rettet mer mot oppdragene som FOH har, sett opp mot NATO-hovedkvarter. Totalt er det tre av informantene som trekker frem forskjellene mellom det norske operasjonelle kommandonivået, sammenlignet med operasjonelle NATO hovedkvarter (Informant 2, personlig kommunikasjon, 7. november 2023; Informant 3, personlig kommunikasjon, 8. november 2023; Informant 4, personlig kommunikasjon, 8. november 2023). Tilbake til informant 1 sitt sitat, så forsterkes det modererte inntrykket videre:

Fellesoperasjoner er en del av multidomeneoperasjoner. For fellesoperasjoner er med to eller flere forsvarsgrener. Samtidig så vil ikke bruk av militærmakt kun skje i et domene. Hvis så skjer, vil det være for å håndtere en veldig liten hendelse (Informant 1, personlig kommunikasjon, 7. november 2023)

Her skiller informanten tydelig på hvordan fellesoperasjoner handler om samarbeid mellom forsvarsgrenene. Samtidig settes fellesoperasjoner inn i en ramme av multidomeneoperasjoner. Dette skiller seg fra hvordan informant 4 ser på forholdet mellom multidomeneoperasjoner og fellesoperasjoner.

«Jeg tror vi er på et veldig, veldig godt sted, og jeg synes det er veldig riktig at man strekker seg mot en multidomeneambisjon, fremfor en fellesoperativ synkroniseringsprosess, som vi egentlig har levd i en stund» (Informant 4, personlig kommunikasjon, 8. november 2023). Her skiller informant 4 tydelig på at multidomeneoperasjoner er noe annet enn fellesoperasjoner, ved at man strekker seg mot den ene fra den andre. Dette understrekes ytterligere:

Jeg vil ikke skrive under på at dette er en ny måte å forklare, eller nye fancy vendinger på allerede eksisterende tankegods. Nei, det er det ikke. Dette er altså å ta det den del skritt videre, men at det har vært en utvikling og en evolusjon rundt dette med multidomeneoperasjoner, absolutt (Informant 4, personlig kommunikasjon, 8. november 2023).

I tillegg til å understreke at multidomeneoperasjoner er noe nytt, så forklarer informanten et viktig poeng. Nettopp at multidomeneoperasjoner som konsept ikke er utviklet i et vakuum fra eksisterende og historiske konsepter. Informanten legger her trykk på at det er resultatet av en evolusjon.

Det ble innledningsvis nevnt at informant 1 og 4 fremsto som utliggerne i utvalget. Dette poenget fremheves av deres ulike forståelse av hvorvidt multidomeneoperasjoner er noe nytt eller ikke. Der hvor informant 4 mener at det er noe nytt og en retning som FOH bør gå i. Så er informant 1 mer bestemt i sin tale om at det ikke er det. Dette er interessant å se på opp mot det aktuelle forskningsspørsmålet og tilknyttet teori. For teorien peker på viktigheten av at et krigføringskonsept må være bygget på et omforent og enhetlig sett med ideer som står konsistente over tid. Det informant 1 og 4 eksemplifiserer godt, er at det ikke er tilfelle for FOH sin forståelse av multidomeneoperasjoner.

For det er slik at når nye krigføringskonsepter som lever ved siden av gjeldende og gamle konsepter, vil det raskt kunne oppstå en forvirring i form av at en ikke tydelig skiller ord og uttrykk, så vel som nye og gamle ideer (Ellison et al., 2023, s. 14). Denne utfordringen viser empirien flere sider av. På den ene siden så er det verdt å trekke frem at ingen av informantene avfeide multidomeneoperasjoner som et ukjent begrep. Videre mener langt på vei informant 1, at det ikke var noe nytt, og mente at det heller var gamle og eksisterende konsepter i ny drakt, til tross for at han tidvis brukte begrepet som om det var noe unikt. Dette tyder på at det eksisterer en forvirring, noe som Ellison et. al peker på er relevant i denne casen. Forvirringen understrekes ytterligere i avviket mellom hvordan informant 4 og 1 forklarer multidomeneoperasjoner. Det er tydelig at det mangler en felles forståelse av hva multidomeneoperasjoner er. Dette peker mot at det er forvirring ikke bare om dette er ny eller gammel ide, men også om konseptet er noe nytt, eller rett og slett bare keiserens nye klær på gammelt tankegods.

Domener

«Multidomene er den biten, som på hovedkvarteret, på et eller annet nivå, vil drive sammen med domeneene for å oppnå den fellesoperative effekten» (Informant 2, personlig kommunikasjon, 7. november 2023)

Alle informantene forklarer i varierende grad hva et domene er, hvilke domener som eksisterer og som sitatet fra informant 2 peker på, hvordan de skal koordineres, samt helheten i hvordan dette skal henge sammen i multidomeneoperasjoner. Informant 1 utdyper dette med å forklare at det er definert fem ulike domener, i tillegg til det sivile. De ulike domeneene er der du finner kapasitetene, herunder land-, sjøkapasiteter og så videre. Videre forklarer han at utfordringen man søker å løse er helt generisk. Det handler om å skape mest mulig effekt med det du har. Multidomeneoperasjoner handler altså om å få alle disse kapasitetene til å virke mot samme mål. Det vil si at alle domener må koordineres. FOH sin oppgave er å få ressursene til å møtes i tid og rom (Informant 1, personlig kommunikasjon, 7. november 2023).

Det at informant 1 trekker frem det sivile som et domene er veldig interessant. I gjeldende fellesoperativ doktrine er det definert fire separate domener (Forsvaret, 2019, s. 22). Samtidig definerer den gjeldende fellesoperative doktrinen i NATO fem domener: land, sjø, luft, cyber og space (NATO, 2022). Videre er dette riktignok ulikt hva en del nasjoner definerer som et domene (MCDC, 2022, s. 12). Allikevel er det unikt at han definerer det sivile som et domene relatert til multidomeneoperasjoner. Informanten bruker også dette begrepet flere ganger: «Så ser du nå at der vi er nå, i den situasjonen vi står i, så må vi ta tilbake domenet med det sivile støtte til det militære» (Informant 1, personlig kommunikasjon, 7. november 2023). Andre informanter snakker også om koordinering med det sivile, men går ikke så langt som å kalle det et domene.

Alle informantene er omforent de fem domeneene sjø, land, luft, cyber og space og at multidomeneoperasjoner omfatter disse. Dette sitatet fra informant 4 er representativt for dette synet: «Vi ser ikke utelukkende på de fysiske domeneene, som land, sjø og luft, men vi inkluderer også de nye likeverdige domeneene cyber og space. De har helt andre egenskaper enn de andre fysiske domeneene, ved at de er grenseløse» (Informant 4, personlig kommunikasjon, 8. november 2023). Samtidig så stopper ikke avgrensningen av domene som begrep helt der, for informant 2 tilfører denne forklaringen: «For at det er klart at operasjonsplanene våre framover må ta høyde for at man

skal oppnå effekter i fredstid. Og det skjer i det kognitive og det virtuelle domene. Og det bruker vi space og cyber til» (Informant 2, personlig kommunikasjon, 7. november 2023). Her åpner informant 2 for begrepene det kognitive og det virtuelle domenet. Begrepene er gjenkjennbare i andre deler av empirien. Da referer de andre informantene til den kognitive og virtuelle dimensjon, men går ikke så langt som å tilskrive det kognitive og virtuelle som egne domener.

Informant 3 beskriver at multidomeneoperasjoner innbefatter de tre dimensjonene; informasjonsdimensjonen, den kognitive dimensjonen og den fysiske. Informasjon og det kognitive fremmer han at går mye på forståelse av egen rolle. Den fysiske dimensjonen har mange muligheter, men også begrensninger i forhold til tid og rom. I dette ligger en del viktig betraktninger opp mot samarbeid med det sivile samfunn i Totalforsvaret. For hvis du ikke kan gi en annen etat ordre om å gjøre noe, da må du anmode. Dette samarbeidsforholdet legger mer opp til behov for en omforent innsats, heller enn en enhetlig kommando og kontroll struktur. På dette området spesielt vil multidomeneoperasjoner kunne utfordre denne balansen i forhold til hvordan dette er skrudd sammen i dag (Informant 3, personlig kommunikasjon, 8. november 2023).

Overlappen mellom forklaringene til informant 2 og 3 ligger i at den første forklarer om rollen til det kognitive og virtuelle domenet i motsetning til at den siste navngir det som den kognitive og virtuelle dimensjonen. Samtidig er informant 2 i sitt sitat orientert utover mot en motstander i sin beskrivelse på hvordan oppnå effekter, hvor informant 3 er mer fokusert mot kommando og kontroll i Forsvaret og hvordan samarbeide med sivile deler av samfunnet. Dette er en forskjell i hvordan de beskriver bruken av det kognitive og virtuelle. Videre kan det peke mot at begrepet domene er rettet utad for å påvirke en motstander gjennom effekter, og at dimensjon er mer nyttig for å beskrive interne forhold. Samtidig utelukker de ikke hverandre sine forklaringer, og dette kan derfor også regnes som en språklig forskjell eller forvirring mellom ulike ideer om hva et domene er.

Komprimering av kommandonivåer

«Det operasjonelle nivået er det rette nivået for å sy sammen disse domeneene inn i et multidomenenettverk om man vil» (Informant 4, personlig kommunikasjon, 8. november 2023) Dette sitatet representerer godt et felles syn alle informantene har på det operasjonelle nivåets rolle, som i Norge er ensbetydende med FOH. Alle informantene forteller også om hvordan kommando og kontroll i fremtiden bør bli mer fleksibelt, samtidig peker de på det faktum at Forsvaret ikke har

komponent kommando nivået, som et riktig grep. Flere av informantene tillegger dette verdi som et steg på veien mot å drive med multidomeneoperasjoner. En annen side av denne diskusjonen er jo også tilgang på ressurser.

«Måten FOH driver på er doktrinetro, men samtidig har ikke Forsvaret nok ressurser til å ha separate nivåer» (Informant 1, personlig kommunikasjon, 7. november 2023). Her viser han til at de taktiske styrkesjefene er direkte underlagt sjef FOH. De taktiske styrkesjefene er riktignok grensjefer, men samtidig er jo Sjef Hæren hovedeier av landomenet, Sjef Sjøforsvaret er hovedeier av det maritime domene, og så videre. Unntak eksisterer, og det finnes absolutt gråsoner. Som for eksempel at Cyberforsvaret er ansvarlig for defensive cyberoperasjoner, og Etterretningstjenesten er eier av offensive cyberoperasjoner. Videre er Etterretningstjenesten eier av Space domenet (Informant 1, personlig kommunikasjon, 7. november 2023). Et annet eksempel på slike gråsoner, eller grenvise overskridelser mellom domener, er hvordan maritime patruljefly, organisert under Luftforsvaret, har som hovedoppgave å overvåke og påvirke det maritime domenet (Forsvaret, 2019, s. 112–113).

Multidomeneoperasjoner er der domenene integreres. Det er der du får det som AJP-1⁵ beskriver som horisontal og vertikal integrasjon. Altså den komprimeringen av kommandonivåer som vi allerede har til en viss grad her i Norge, gjennom at vi ikke har komponentkommando-nivået.⁶ Du får det da lettere ved at det ikke er noe ledd imellom operasjonelt og taktisk nivå. Videre vil denne måten å operere på ha en mye større grad av fleksibilitet i forhold til kommando og kontroll, autoritet og hvem som har ansvaret til enhver tid. Og det som nettopp kjennetegner multidomeneoperasjoner, er jo at en kan ha ulike effekter som skal oppnås i ulike domener samtidig. Da vil det operasjonelle nivået over, kanskje sitte på ressurser som må prioriteres på tvers av domenene. For både i planlegging, så vel som i utøvelsen vil det måtte være dynamisk prioritering av disse ressursene (Informant 2, personlig kommunikasjon, 7. november 2023)

⁵ AJP-1 er kort for «Allied Joint Doctrine 1», og er NATO sin overordnende fellesoperative doktrine.

⁶ En komponent kommando er en taktisk kommando, inndelt etter forsvarsgren, med et overordnet taktisk ansvar. En slik kommando er i NATO doktriner underlagt det operasjonelle kommandonivået (Forsvaret, 2019, s. 98)

Videre forklarer og kontekstualiserer informant 2 dette ved å peke på at i teorien kan en se for seg å fjerne, eller kollapse kommandonivåer, og at myndigheten vil gå helt ovenfra og ned. For i et kontinuum fra fred til krig, gjennom konkurranse, og der det er ulike valører for konkurranse og konflikt, så vil ulike situasjoner på en slik skala kreve forskjellige tilnærminger. Det kan det hende at beslutningsnivået sitter veldig høyt i krise, men når det biker terskelen til konflikt vil beslutningsnivået for ulike handlinger skyves nedover. En slik tilnærming må en ha i et multidomene system. Videre må en sørge for å ha interoperabilitet, og en konnektivitet som gjør at en er i stand til å ha denne fleksibiliteten (Informant 2, personlig kommunikasjon, 7. november 2023).

Deretter understreker informant 2 nytteverdien av Forsvarets kommandostruktur, samtidig som han setter det i sammenheng med Totalforsvaret: «Så den norske modellen, altså tror jeg gjør det lettere å gå multidomene, også er det måten vi jobber med Totalforsvaret. Altså, du orkestrerer det militære og synkroniserer med statens andre maktmidler» (Informant 2, personlig kommunikasjon, 7. november 2023) En annen interessant del av dette sitatet er hvordan han plasser multidomeneoperasjoner utenfor det operasjonelle kommandonivået. Ved å peke på bruken av militære maktmidler skal synkroniseres med statens andre maktmidler, så løfter han også multidomeneoperasjoner til å være noe som hele staten skal drive med, ikke bare Forsvaret. Dette kan tolkes som en forståelse alle informantene, gjennom at de alle tar opp Totalforsvarets rolle i Norge. Samtidig så legger de andre opp til at FOH skal ha en koordinerende rolle, og snakker ikke om hvordan nivået over, skal ha en rolle i multidomeneoperasjoner. Dette peker i retning av at det er noe ulik forståelse i utvalget på hvordan multidomeneoperasjoner og kommando kontroll skal gjennomføres i rammen av nettopp Totalforsvaret.

Samtidig fremstår det at informantene er omforent om at komprimering av kommandonivåer passer med forståelsen av multidomeneoperasjoner, som flere informanter mener vil kreve en mer fleksibel form for kommando og kontroll over militære enheter. Alle informantene peker også på at den eksisterende løsningen i Norge, hvor komponentkommando nivået er tatt bort, er et veldig riktig grep. Flere av informantene trekker frem at dette er et godt steg på veien mot multidomeneoperasjoner.

Kjernen i multidomeneoperasjoner

Informant 5 fremmer tydelig at kjernen i multidomeneoperasjoner er den datasentriske tilnærmingen. Det er viktig å se på kommando og kontroll og hvordan det utøves og hvordan dette kan gjøre med en mindre stiv tilnærming. Der vi er i dag, er at ulike militære sjefer er støttet og støttende i ulike faser av en operasjon, vil vi i fremtiden kunne se en mer fleksibel tilnærming til kommando og kontroll. Sett opp mot de taktiske kommandoene, kan du være støttet når det gjelder å oppnå en effekt eller løse et oppdrag som er svært begrenset i tid og sted. Samtidig vil en være støttet av en annen taktisk kommando. I en slik operasjon vil det være flere parallelle ting som skjer samtidig. Da blir det da viktig at FOH driver en synkroniseringsprosess for å understøtte operasjonelle effekter. Det kommer til å bli viktig sett mot tilfelle der en taktisk kommando får et spesifikt oppdrag, gjerne støttet av andre. Samtidig som dette skjer vil en kunne være støttende til en annen taktisk kommando i et annet oppdrag. Dette fordrer at man balanserer ressursene på en litt annen måte enn vi gjør i dag, mot en mer fleksibel tilnærming. En del av dette vil være at kommandoforholdene endres litt raskere enn i dag, og at man ikke er så opphengt i faser. For å få dette til, blir det kanskje en mer aktiv involvering og en litt hurtigere omdreining på det fellesoperative nivået som da skal knytte alle domenene sammen (Informant 5, personlig kommunikasjon, 8. november 2023)

Informant 5 er tydelig på at måten man organiserer kommando og kontroll i multidomeneoperasjoner, vil skille seg fra hvordan det gjøres i fellesoperasjoner i dag. Til tross for enkelte eksempler, er han ikke særlig tydelig på hvordan akkurat dette skal gjøres. Allikevel eksemplifiserer han, og legger vekt på behovet for tempo i operasjoner, og at nettopp dette krever fleksibilitet. Videre legger han frem hvordan etablerte fellesoperative prosesser skal kunne løse en del av disse problemene i multidomeneoperasjoner. På den ene siden, kan dette tyde på en blanding mellom konseptene fellesoperasjoner og multidomeneoperasjoner. På den annen side er det naturlig ved innføring av et nytt krigføringskonsept å bygge videre på de systemene, og det begrepsapparatet en har. Informant 2 understøtter dette ved å trekke frem at veien for FOH mot multidomeneoperasjoner, er en stegvis innføring, hvor man driver operasjoner hele tiden underveis (Informant 2, personlig kommunikasjon, 7. november 2023).

Informant 4 trekker også frem viktigheten av å bygge videre på der hovedkvarteret står i dag. Han understreker veien videre ved å legge vekt på hvordan multidomeneoperasjoner handler om å øke tempoet i operasjoner, samt bedre integrering av de nye domenene: «For å slå litt tilbake på

fellesoperasjonsbegrepet, så syns jeg vi har blitt ganske flink å synkronisere, prioritere og understøtte fellesoperative [sic], både prosessene, men også aktiviteter. Og så handler det nå om å ta det videre, bygge på det gode vi har, få inkludert de nye domene på en god måte, og ikke minst øke tempo i delingen av det vi holder på med»(Informant 4, personlig kommunikasjon, 8. november 2023).

Informant 4 understreker med det foregående sitatet, flere av informant 5 sine poenger. Først deler de begge synet på at en bør bygge videre på det fellesoperative hovedkvarteret. Videre er begge innforstått med at tempo i operasjoner er en del av kjernen i multidomeneoperasjoner. Samtidig er det rimelig å se på hvordan informant 4 fremmer behovet for tempo i delingen av det en holder på med, som en annen side, eller resultat av den datasentriske tilnærmingen som informant 5 trekker frem. Informant 4 understreker dette:

Disse ulike konseptene som er lagt frem, peker veldig i denne retningen her med sømløs flyt av data for å få OODA⁷ loopene til å spinne raskere enn en motstander, få informasjonsoverlegenhet, få ting til å operere i et nettverk, inkludering av domener utover de tradisjonelle og så videre. Så har dette vært en modningsprosess, som har gått gjennom en del steg over de siste 10-15 år, kanskje, men som i dag har begynt å finne modenhetsnivåer, som gjør at vi kan snakke nok så med lik forståelse og terminologi rundt hvordan fremtiden ser ut. Og med fremtiden, så mener jeg ikke om 20 år» (Informant 4, personlig kommunikasjon, 8. november 2023).

Videre beskriver informant 1 hva han ser som hensikten og muligheten ved multidomeneoperasjoner: «Jeg tror man må se på multidomene som en verktøypakke og ikke som en fasit. Og det er altså ikke noe nytt at vi ønsker å koordinere det. Men det er bare at tempoet vi ønsker å gjøre det i, gitt der vi er, i og med at vi har blitt så små, så må vi bli enda flinkere til å sy det hele sammen raskere enn fienden. Vi må komme på innsida av beslutnings loopene. Men det å tro at multidomene er noe helt nytt som vi nå plutselig skal finne ut av, nei, det er det ikke. Dette er urgammelt. Hvis vi ser utviklingen av krigens natur og hvordan vi driver krigføringen» (Informant 1, personlig kommunikasjon, 7. november 2023). Igjen er informant 1 tydelig i sin tale på at multidomeneoperasjoner ikke er noe nytt, noe som er presentert og diskutert tidligere i dette

⁷«Observe-Orient-Decide-Act»

delkapittelet. Det er som er interessant i det han trekker frem her, er hvordan høyere tempo i operasjoner og ambisjonen om en høyere grad av integrering, vil kreves for å kunne koordinere operasjoner slik man har behov for i fremtiden. Dette synet sammenfaller godt med informantenes, og trekker i retning av at de forstår multidomeneoperasjoner forholdsvis likt.

Oppsummering

Diskusjonen om hvorvidt multidomeneoperasjoner er noe nytt eller ikke, peker tydelig i retning om at det ikke er en omforent forståelse på dette punktet. Samtidig er verdt å trekke frem at uenighet til tross, har alle informantene i utvalget en inngående kjennskap til og forståelse for multidomeneoperasjoner som krigføringskonsept. Dette peker mot at det kan være noe unikt, men empirien peker som nevnt i flere retninger. Der enkelte informanter er veldig tydelig på at dette er et unikt tankegods, så trekker flere informanter i ulik grad frem, hvordan dette multidomeneoperasjoner og fellesoperasjoner er tett knyttet sammen. Videre fremkommer det blant de informantene som mener at multidomeneoperasjoner faktisk et noe nytt og unikt, at de knytter multidomeneoperasjoner tett opp mot den eksisterende fellesoperative doktrinen. Dette funnet kan forklares ved at alle informantene faktisk jobber ved FOH, og derfor gjennom sine ulike roller bidrar til ledelse av fellesoperasjoner til dagen. Samtidig så peker dette mot at forståelsen av multidomeneoperasjoner er tydelig preget av eksisterende krigføringskonsepter.

Denne uenigheten, eller forvirringen, er et klart bevis på at multidomeneoperasjoner ikke er tuftet på en ide, eller har et felles og enhetlig konseptuelt grunnlag.

På den annen side, er det en tydelig felles forståelse at de fem domenene sjø, luft, land, cyber og space er en del av multidomeneoperasjoner. Dette er et av punktene som alle informantene er enig om. Det kan mulig tilskrives eksisterende doktriner, og at de derfor har et felles språk, uavhengig av hvordan de forstår multidomeneoperasjoner som konsept. Videre vil det faktum at det er utover disse fem domenene er ulik forståelse av hva de regner som en dimensjon og domene, understreke at det også her er forskjellig språk og ulike ideer som ligger til grunn.

Utvalget er også i stor grad enig om at den norske modellen med komprimering av kommandonivåer, samt opprettholdelsen av det operasjonelle kommandonivået, er et riktig grep. En slik oppfatning er sannsynligvis farget av at undersøkelsen er gjennomført ved FOH, men funnet står seg som en del av forståelsen av multidomeneoperasjoner.

På den annen side er det ulike oppfatninger om hvordan kommando og kontroll skal utøves i rammen av Totalforsvaret. Flertallet av informantene omtaler multidomeneoperasjoner som om det innbefatter Forsvaret, og at i rammen av Totalforsvaret handler om koordinering med den sivile delen. Som ett ytterpunkt legger en av informantene det frem som at multidomeneoperasjoner bør innbefatte flere sektorer enn bare Forsvarssektoren for å koordinere alle statens maktmidler. Selv tatt i betraktning at informantene bare omtaler samarbeid med Totalforsvaret noe ulikt, kan det også på dette punktet peke i retning av en sprikende forståelse for hva multidomeneoperasjoner er.

Informantene er i stort enig om at kjernepunktene i multidomeneoperasjoner handler om økt tempo i operasjoner, høyere grad av integrering gjennom bruk av data, for å oppnå bedre koordinering mellom enheter. De er også i stort enig om at FOH, som operasjonelt hovedkvarter er det man bør bygge videre på underveis mot multidomeneoperasjoner.

Oppsummert peker empirien i retning av at multidomeneoperasjoner som krigføringskonsept er godt kjent ved FOH. Samtidig fremkommer det at forståelsen ikke bygger på et enhetlig sett med ideer eller tankegods. På flere punkter overlapper de enkelte informantenes syn, og på flere måter ekskluderer ikke den enes syn på multidomeneoperasjoner, de andres. Samtidig er det vanskelig å skille mellom informantene forståelse av multidomeneoperasjoner og spesielt den gjeldende fellesoperative doktrinen. Denne forvirringen, sammen med tidligere nevnte punkter, tilsier at den språklige tydeligheten kan være en hemmende faktor i FOH sin forståelse av krigføringskonseptet multidomeneoperasjoner.

4.2 Hvordan passer forståelsen av multidomeneoperasjoner til den norske konteksten?

I dette delkapittelet presenteres, analyseres og drøftes hvordan forståelsen av multidomeneoperasjoner ved FOH passer inn i rammen av den norske konteksten. Dette gjøres ved å presentere empirien presentert av informantene i utvalget. Analysen gjøres i hovedsak innenfor det teoretiske rammeverket presentert i kapittel 3.3.

Totalforsvaret

Vi må finne vår måte å gjøre det på. Vi kan ikke gjøre det som amerikanere, briter eller andre større nasjoner gjør det. Vi må gjøre dette på vår måte. Ideen og doktrinen kan være ganske

like. [...] Det må være «the beauty of the Norwegian model you know» (Informant 1, personlig kommunikasjon, 7. november 2023).

Konteksten for sitatet fra informant 1 er myntet på hvordan multidomeneoperasjoner må henge sammen med Totalforsvaret, for i det hele tatt å være relevant i en norsk kontekst.

Opprinnelig er Totalforsvaret et forsvarskonsept som ble til i Norge etter andre verdenskrig. Den gangen var erfaringene fra to nylige verdenskriger at hele samfunnet måtte disponeres for å utkjempe denne formen for total krigføring. Gjennom hele den kalde krigen var Totalforsvaret et system om skulle sikre Forsvaret nødvendig støtte for å utkjempe en eksistensiell krig mot Sovjetunionen. Da den kalde krigen tok slutt, ble Totalforsvaret liggende brakk frem til midten av 2000-tallet. I løpet av denne perioden ble beredskapslagre gradvis tømt og planverk ble liggende i på hyllen uten mye oppmerksomhet. Når Totalforsvaret etter denne perioden igjen ble aktuelt, var fokuset mer på gjensidig støtte mellom Forsvaret og den sivile delen av samfunnet. Videre i utviklingen, og spesielt de 10 siste årene har Totalforsvaret på mange måter tatt tilbake sin gamle drakt, ved at det igjen legges vekt på støtte til Forsvaret. Dette fokuset bygger på en fornyet forståelse om at samfunnets støtte til Forsvaret er en avgjørende del av Norges forsvarsevne. Dette omhandler om å utfylle de kapasitetene som Forsvaret sårt trenger for å utføre sine oppgaver i fred, kriser og krig. Samtidig handler det like mye om samfunnets motstandsdyktighet gjennom opprettholdelse av blant annet sivil infrastruktur og tjenester som transport, telekommunikasjon og sykehus (Forfang & Bruvoll, 2022, s. 15–19).

Informant 1 trekker det frem som et viktig poeng at den sivile delen av samfunnet må være forberedt på å støtte Forsvaret. Dette gjelder alle sektorer i staten og impliserer at det sivile faktisk må planlegge for krig. Videre understreker informanten at en i en slik situasjon vil det være en gjensidig avhengighet. Han eksemplifiserer poenget ved å trekke frem at innad i Forsvaret, så har sjef FOH en delegert myndighet fra Forsvarssjefen til å gi ordre til Forsvaret. På den annen siden har han ingen myndighet over helsedirektoratet eller politi. Dette er basert på helt andre mekanismer.

Utfordringen som ligger i dette akkurat nå, er å få koordinert den sivile delen mot den militære. Dette må adresseres, som tidligere nevnt må de sivile sektorene legge planer, og så må de planene synkroniseres med Forsvaret sitt planverk (Informant 1, personlig kommunikasjon, 7. november 2023).

Det at sivil sektor må planlegge for krig og synkronisere sine planer med Forsvaret, er nok et behov som står seg, uavhengig om man går i retning av multidomeneoperasjoner eller ei. Allikevel trekker informanten dette frem knyttet til veien videre og nettopp multidomeneoperasjoner. Dette indikerer at en økt grad av koordinering mellom Forsvaret og andre sektorer i staten er nødvendig på veien mot multidomeneoperasjoner. Videre peker informanten 1 sitt utsagn på noe annet som ligger bak dette. Når han snakker om hvordan det sivile må være klar til å støtte Forsvaret, så legges dette frem som at det er en noe manglende forståelse per tid. I forrige kapittel ble det fremlagt at informant 1 var langt på vei skeptisk til om multidomeneoperasjoner er noe nytt. Derfor kan det spekuleres i om at han egentlig ikke er så opptatt hvilken forankring konseptet har på nivåene over FOH. Og at denne holdningen sådan kan forklare hvorfor han ikke problematiserer den manglende forståelsen i den sivile delen av Totalforsvaret. Uansett vil en slik manglende forståelse vil kunne være utfordrende for å løse utfordringene informanten peker på, og å innføre multidomeneoperasjoner som konsept.

Informant 3 kommer inn på mange av de samme poengene i samtale om multidomeneoperasjoner og Totalforsvaret:

Jeg tror nok det allerede er i ferd med å befeste seg en beredskapstenking og kriseforståelse i Totalforsvaret, og ikke minst skape et eierskap til hva sivile institusjoner og organisasjoner har som oppgaver i fred, krise og krig, og ikke bare i dyp fred. Samtidig er det klart at forsvaret er helt avhengig av enkelte tjenester og leveranser fra hele totalforsvaret, og det blir enda viktigere i de øvre fasene, og øvre delen av konfliktskalaen, enn den vi står i, i dag. Det er rett og slett fordi vi ikke har en styrkestruktur som er dimensjonert for å kunne gjøre dette alene» (Informant 3, personlig kommunikasjon, 8. november 2023).

Informant 3 ordlegger seg her som at Totalforsvaret er mer klar for gjennomføring av multidomeneoperasjoner, med støtte fra det sivile til Forsvaret, enn hva informant 1 legger opp til. Samtidig er også han tydelig på at mye er gjort, men man ikke er helt der enda. Måten han sier at det må skapes et eierskap til hva sivile institusjoner og organisasjoner har som oppgaver, understreker dette. Måten han legger det frem sammenfaller også med hvordan informant 1 tidligere understreker at dette må gjøres gjennom andre mekanismer. Slike mekanismer kan være bistandsanmodninger til justis og lignende prosedyrer myntet på koordinering mellom Forsvaret og

andre deler av Totalforsvaret. Det uansett tydelig at bedre koordinering mellom Forsvaret og det sivile fordrer samarbeid som per tid ikke er underlagt noe form for kommando og kontroll.

Informant 2 fremlegger samarbeidet med Totalforsvaret på en litt annen måte:

Så den norske modellen, altså tror jeg gjør det lettere å gå multidomene, også er det måten vi jobber med Totalforsvaret. Altså, du orkestrerer det militære og synkroniserer med statens andre maktmidler» (Informant 2, personlig kommunikasjon, 7. november 2023).

Synet hans utelukker ikke påstandene til informant 1 og 3 rundt utfordringer knyttet til koordinering mellom Forsvaret og det sivile. Samtidig fremlegger han et mer positivt syn på samme tema, og trekker helt tydelig frem at den norske modellen med Totalforsvaret er en fremmede faktor for implementering av multidomeneoperasjoner. Videre er han også tydelig i sin begrepsbruk, for hvordan militære maktmidler skal orkestreres, og øvrige maktmidler må synkroniseres med disse. I sum peker informant 2 på at Totalforsvaret bør sees på som en fremmede faktor, eller nesten som en forutsetning for effektiv koordinering med sivile maktmidler i multidomeneoperasjoner.

Informant 4 og 5 legger seg på samme linje som informant 2. Samtidig er det ikke stor uenighet rundt Totalforsvarets rolle i fremtidige multidomeneoperasjoner. Den er meget viktig. Informant 4 understreker dette godt ved å trekke frem at Norge som en liten stat er helt avhengig av å utnytte samfunnets ressurser for å forsvare seg. Og at Totalforsvaret er en meget god plattform for å gjøre nettopp det (Informant 4, personlig kommunikasjon, 8. november 2023).

Videre legger informant 2 opp til at Norge allerede gjør mye bra på dette området: «At vi kan snakke hemmelig med et helsedirektorat, altså det er på en måte «next level» for mange» (Informant 2, personlig kommunikasjon, 7. november 2023).

Informant 2 fremmer med dette sitatet, at de integrerte kommunikasjonsløsningene som er mellom Forsvaret og resten av totalforsvaret tilsier at Norge er på et høyere nivå enn andre allierte, når det kommer til koordinering med det sivile. Videre forklarer informant 2 at FOH i kraft av sin rolle er der Totalforsvaret integreres og de ulike aktørene har sitt innslagspunkt. Og gjennom de teknologiske løsningene som ligger der i dag, så er det mulig å kommunisere med nesten alle aktørene på enten Begrenset eller Hemmelig gradert nivå. (Informant 2, personlig kommunikasjon, 7. november 2023).

Informant tre ville ikke gå inn på spesifikke detaljer knyttet til samme tema. Allikevel fremhever han at integrasjon med Totalforsvaret er et påvirkningsarbeid som er stadig pågående. Han viser til at FOH er satt opp med et stridshjul som ivaretar situasjonsforståelse i Forsvaret. Flere departementer og direktorater erkjenner ifølge informanten at integrasjon mot FOH må jobbes med i fredstid for å kunne fungere i krise og krig. Han anerkjenner at man er et godt stykke på vei. Samtidig legger han frem at mye av fremdriften ligger på velvilje hos enkeltpersoner, og at man sådan er sårbar for utskiftninger i ledelse, både i Forsvaret og ulike sivile sektorer (Informant 3, personlig kommunikasjon, 8. november 2023)

Informant 2 og 3 fremstår omforent om at Forsvaret er kommet langt i integrasjonen med sivil sektor, og informant 2 fremhever som sagt at Norge er langt fremme i forhold til sine allierte. Informant 1 understreker også dette med å si at man i dag har teknologi som gjør sivilt-militært samarbeid mulig i rammen av Totalforsvaret (Informant 1, personlig kommunikasjon, 7. november 2023).

I sum peker dette mot at knyttet til samarbeid med sivile aktører og andre sektorer i staten, så foreligger forholdsvis teknologisk modne løsninger for samarbeid. Det er også interessant hvordan informant 2 fremhever hvordan Forsvaret på dette feltet ligger langt foran våre allierte.

Teknologisk modenhet

«Og det er overraskende mye prosesser som jeg har kikket inn i det siste året, som i bunn og grunn er veldig manuelle. Spesielt på planbiten og i forberedelser, altså selv når de skal kjøre store maritime og luftvern kampanjer i øvelser og sånt, så [...] er mye som [...] times ganske manuelt og få det å gå opp. Og der finnes det teknologi i dag som kan hjelpe oss, og så er det multidomene er en av fire prinsipper eller Tenets på engelsk i NATO, altså hvordan kjøre operasjoner i NATO samtidig» (Informant 2, personlig kommunikasjon, 7. november 2023).

Her peker informant 2 på at det er mange prosesser i hovedkvarteret som er manuelle og arbeidsintensive. Han forventer at ved bruk av teknologi og implementering av multidomeneoperasjoner for integrering mot NATO, vil kunne bidra til å forbedre dagens prosesser. Informant 5 kommer også inn på dette, men fra et annet perspektiv.

Informant 5 trekker frem et samfunnsutviklingsperspektiv, ved å peke på demografiutviklingen i hele den vestlige verdenen. Han peker på at hvordan vestlige land har aldrende befolkninger og hvordan vi skriker etter arbeidskraft, også er et problem i Norge. Videre forteller han om at det snakkes om vakanser ved FOH, og hvordan de må fylles, noe som han ser som urealistisk. Han forteller at han ikke har troen på at FOH får veldig mye flere folk. Uansett hvor mye en skulle ønsker det, ser han ikke den løsningen på kort sikt. Utfordringen han videre peker på er at dersom FOH skal øke produksjonskapasiteten, så kreves det enten flere folk. Alternativt må organisasjonen jobbe mer effektivt. Det er alltid en mulighet er å prestere dårligere, men dette er nok ikke et akseptabelt alternativ, for utviklingen fortsetter, trusselbilder endrer seg stadig, og det vil kreve mer av FOH. Da er eneste reelle løsning høyere effektivitet. Løsningen han fremmer ligger delvis i hvordan hovedkvarteret er organisert, samt at det er mye å hente i bruken av teknologi. Han fremhever at FOH er nødt til i mye større grad å ta i bruk relevante teknologier (Informant 5, personlig kommunikasjon, 8. november 2023).

Sett opp mot hvordan Horowitz fremmer problemstillingen knyttet til at en må vurdere hvorvidt stater er i stand til å gjennomføre nødvendig militær innovasjon. Så snur informant 5 problemstillingen rundt, og peker på at det kanskje ikke finnes noen annen måte å løse dagens utfordringer på. Knyttet til informant 5 sin utledning, ligger det et tungt søkelys på teknologi som han la frem i samtalen, noe som vil fremlegges senere i studien. Også informant 2, 3 og 4 legger trykk på at Forsvaret må bli bedre til å ta i bruk teknologi. Så dersom multidomeneoperasjoner, er den eneste veien man kan gå, så er det ikke dermed gitt at det vil fungere. I tillegg til de indikatorene som har blitt diskutert til nå, er indikatorer knyttet til om forståelsen av multidomeneoperasjoner, er tuftet på teknologisk modne løsninger, en indikator som mer direkte svarer på dette.

Teknologi knyttet til samarbeid med det sivile gjennom rammen av Totalforsvaret, virker ha en høy grad av teknologisk modenhet. Informantene er omforent om at disse løsningene er langt fremme. Samt at dette er løsninger som ligger langt foran Norges allierte. Videre peker informantene på hvordan status på anvendelse av teknologi er i Forsvaret i dag, hvordan dette henger sammen med implementering av multidomeneoperasjoner og noe om hvilke hindringer som står i veien.

I konteksten av hvor FOH står i dag i utførelsen av fellesoperasjoner, så reflekterer informant 4 på veien mot multidomeneoperasjoner: «Det er en del områder der vi har jobbet med at vi skal få opp

tempoet på at det skal flyte bedre. Jeg liker tanken, jeg har veldig troen på konseptet, og jeg tenker at de som knekker denne koden først, de har 10 år forsprang på neste mann» (Informant 4, personlig kommunikasjon, 8. november 2023). Her fremlegger han tydelig et teknologioptimistisk og fremtidsrettet syn. Han har en tydelig forventning til at teknologiske løsninger skal kunne føre frem mot multidomeneoperasjoner, og at teknologien vil tillate den hurtigheten som det vil kreve.

Videre utdyper informant 4 at han tenker at der ligger enorme muligheter som Forsvaret ikke har sett, og som Forsvaret ikke er i stand til å utnytte akkurat i dag. Han peker da spesielt mot teknologi innenfor de to nye domenene, cyber og space. Informanten peker på at de vil bli mye mer dominerende om ti år enn hva de oppleves som i dag» (Informant 4, personlig kommunikasjon, 8. november 2023). Dette er interessant, fordi her trekkes det frem at Forsvaret i dag, ikke er i stand til å utnytte eksisterende teknologiske løsninger. Det er to dimensjoner ved dette synet, det ene peker på at det antakeligvis finnes teknologi som kan være nyttig for Forsvaret, og den andre siden er en manglende evne til å ta i bruk ny teknologi. Dette moderer sitat i foregående avsnitt, gjennom å fremheve Forsvarets manglende evne til å ta i bruk ny teknologi. Allikevel, så består den positive holdningen til at dette kan bli bedre i fremtiden.

Der hvor informant 4 trekker frem teknologiske muligheter som Forsvaret ikke utnytter i dag. Peker informant 3 på andre utfordringer. «Jeg tror vel det er mer det på policy-siden, og på hvor godt vi klarer å trene og øve dette, som vil diktere om vi lykkes med det eller ikke, og ikke så mye at det er systemunderstøttelsen eller mekanismen som sådan» (Informant 3, personlig kommunikasjon, 8. november 2023). Informant 3 vektlegger her ledelsesaspektet ved implementering av ny teknologi. Han peker nettopp på viljen og evnen til å prioritere innovasjon, og at det testes gjennom øving og trening. Videre peker informanten på deler av det samme problemet, men samtidig utvider han også problemstillingen.

En del av problemet fremhever han er knyttet til et kompetansegap i Forsvaret som organisasjon. Han peker på en manglende forståelse for cyber- og space domenene. Videre peker han på en manglende forståelse for hva begrepet datasentrisk innebærer. Samtidig trekker han frem hvordan sikkerhetsmekanismer skal kombineres med tilgjengeliggjøring av data. Han peker på at Forsvaret må satse på kompetanse innenfor disse feltene for å komme vekk fra det han mener er en siloinndeling av informasjon (Informant 3, personlig kommunikasjon, 8. november 2023).

Dette er interessant fordi informant 3 i sum peker på at de høyere ledelsesnivåene må iverksette en annerledes policy og prioritere øving og trening med nye teknologier. Samtidig som han på den andre siden peker på at Forsvaret har et kompetansegap innenfor enkelte domener og spesielt knyttet til deling av data. Dette kan peke mot at de systemene som Forsvaret allerede har i dag, ikke er fullt utnyttet eller tilstrekkelig implementert.

Informant 4 forsterker dette inntrykket ved å trekke frem at store muligheter til tross, så er ikke Forsvaret i dag i stand til å utnytte dem. Han knytter dette spesielt opp mot domenene cyber og space. Samtidig har informant 4, som nevnt tidligere, en gjennomgående en positiv oppfatning knyttet til at teknologiske løsninger vil komme på plass. Og at disse vil tillate økt grad av informasjonsdeling og vil kunne øke operasjonstempo (Informant 4, personlig kommunikasjon, 8. november 2023).

Informant 3 bidrar til å understreke dette poenget. Han påpeker at Forsvaret har gått gjennom det han kaller nettverksbasering. Han fremhever at det finnes ulike modenhetsnivå, hvor det laveste nivået innebærer å koordinere og dekonflikte militære handlinger. Han fremlegger at Forsvaret i dag er på en høyere ende av skalaen. Og han peker på tilgang til mer informasjon som en direkte årsak til dette. (Informant 3, personlig kommunikasjon, 8. november 2023)

En av informantene trekker frem et syn på teknologisk modenhet, som avviker noe fra de andre informantene:

I dag så har du fått en teknologi som gjør at du kan dra fra å gjøre fellesoperasjoner og koordinering av domener på veldig høyt nivå, så drar du det nå ned og gjør det på veldig lavt nivå. På grunn av informasjonsdeling, kompetanse, så er vi i stand nå til å sy dette sammen (Informant 1, personlig kommunikasjon, 7. november 2023).

Samtidig som informant 1 ikke utelukker de andres påstander knyttet til hvordan Forsvaret er i stand til å utnytte ny teknologi i dag, så fremlegger han her en mer optimistisk fremstilling av hvordan det er i Forsvaret i dag. Utfra konteksten til sitatet så trekker det samtidig i retning av at informanten peker på de systemene som er implementert i dag.

Oppsummert er det altså et nyansert syn knyttet til hvorvidt Forsvaret i dag er i stand til å utnytte de teknologiene som er implementert. Samtidig så vektlegger informant 3 og 4 at det i dag finnes store

muligheter knyttet til eksisterende teknologi som ikke er tatt i bruk. I tillegg anerkjenner de to samme informantene at det finnes ukjent muligheter som vil kunne bidra til å øke tempoet i operasjoner. Informant 3 legger også til at det er et kompetansegap i Forsvaret, knyttet til både utnyttelse av eksisterende løsninger, samt for å kunne ta i bruk ny teknologi. Informantenes forståelse for multidomeneoperasjoner vil nødvendigvis ta utgangspunkt i de teknologiske løsninger som foreligger i dag. Sett opp mot hvordan informantene i sum beskriver Forsvarets evne til å utnytte og ta i bruk ny teknologi, så peker empirien her mot at forståelsen av multidomeneoperasjoner kan tuftes på umodne teknologiske løsninger. Tatt i betraktning hvordan spesielt informant 4 fremmer et positivt syn på den teknologiske utviklingen i Forsvaret vil forløpe seg i fremtiden. Bidrar til å forsterke inntrykket om at forståelsen for multidomeneoperasjoner er tuftet på umodne teknologiske løsninger.

Norske kommandoforhold

I forrige delkapittel ble norske særegenheter knyttet til kommando og kontroll, og særlig komprimering av kommandonivåer, mye diskutert. Empirien forteller at informantene er omforent i sitt syn på at hvordan komponentkommando nivået er komprimert bort i den norske kommandostrukturen, er hensiktsmessig gitt størrelsen på det norske Forsvaret. Flere av informantene peker også på denne komprimeringen som er riktig steg på vei mot multidomeneoperasjoner. Informantene peker også på at FOH er det riktige nivået for å lede multidomeneoperasjoner.

Informant 4 er den som peker tydeligst på at FOH er det rette nivået som koordinerende nivå for multidomeneoperasjoner. Noe som han tydeliggjør i dette sitatet: «Det operasjonelle nivået er det rette nivået for å sy sammen disse domenene inn i et multidomenenettverk om man vil» (Informant 4, personlig kommunikasjon, 8. november 2023). Videre, peker informant 2 og 5 på at det er behov for en mer fleksibel tilnærming til kommando og kontroll for å gjennomføre multidomeneoperasjoner. Begge to peker på at i et konfliktspekter fra fred, gjennom krise mot krig, så vil det være behov for ulike innordninger på kommando og kontroll strukturer. De er også tydelig på at hurtige endringer i situasjonen, vil fordre en mye raskere, og mer fleksibel tilnærming til kommando og kontroll (Informant 2, personlig kommunikasjon, 7. november 2023; Informant 5, personlig kommunikasjon, 8. november 2023). Selv om den norske kommandostrukturen slik den er

i dag, kan sees på som en fremmede faktor for multidomeneoperasjoner, så tilsier informant 2 og 5 sitt syn her, at FOH og Forsvaret har en vei å gå mot multidomeneoperasjoner.

Ledelseskonsept

Flere av informantene snakker i flere deler av samtalene om ledelse i forskjellige ordelag. Ingen tar til orde for at oppdragsbasert ledelse, som er Forsvarets valgte ledelsesfilosofi, ikke er en del av multidomeneoperasjoner. Informant 2, er den som mest direkte fremlegger sitt syn på hvordan dette henger sammen.

Så lenge du kan styre voldsutøvelsen, på intensjon eller på kommando, avhengig av hvor viktig, eller hvor stor fallhøyden er, og alt etter hvor du er i kontinuumet mot krig ... så vil altså den intensjonsbaserte biten, forutsette at du kjenner sjefene veldig godt» (Informant 2, personlig kommunikasjon, 7. november 2023).

Her trekker informant 2 frem hvordan delegering av myndighet i multidomeneoperasjoner henger sammen med ulike situasjoner på ulike steder av konfliktskalaen. Intensjonsbasert ledelse vil fortsatt avhenge av forholdet mellom militære sjefer. I tilknytting til sitat uttrykker også informant 2 at en slik form for ledelse som ligger til grunn for multidomeneoperasjoner (Informant 2, personlig kommunikasjon, 7. november 2023).

Informanten understreker dette ved å utdype at det er en del utfordringer knyttet til slik fellesoperasjoner kjøres på i dag. Han peker på at noen av utfordringene ved FOH i dag, kan løses med mer utstrakt bruk av oppdragsbasert ledelse. Paradokset han trekker frem er at løsningen er å styre mye mer på intensjon samtidig som informanten fremmer at løsningene i dag ofte heller mer mot byråkrati og tusen siders planverk. Derfor er intensjonsbasert ledelse en nødvendighet, nettopp på grunn av mangel på folk (Informant 2, personlig kommunikasjon, 7. november 2023). I poenget som informanten her gjør, så er konteksten er manglende kapasitet, som han trekker frem på grunn av personellmangel. Samtidig er dette en universell utfordring, uavhengig av hvor mange ansatte det måtte være ved hovedkvarteret, så vil behovet for oppdragsbasert ledelse uansett trenge seg frem for effektiv ledelse av underordnede nivå. Og videre legger informant 2 vekt på at Sjef FOHs ledelseskonsept, som tufter på Forsvarssjefens grunnsyn på ledelse, legger opp til nettopp oppdragsbasert ledelse og beskriver hvordan mennesker og teknologi skal fungere sammen (Informant 2, personlig kommunikasjon, 7. november 2023).

Intensjonsbasert ledelse er i Forsvarsjefens grunnsyn på ledelse kalt for oppdragsbasert ledelse, og er den valgte ledelsesfilosofien i Forsvaret. Grunnsynet beskriver oppdragsbasert ledelse hvor utstrakt bruk av intensjoner for å oppnå målene som er satt, samt hvordan dette krever selvstendighet og initiativ hos den enkelte (Forsvaret, 2020). Nettopp disse poengene gjør også informant 2 knyttet til det han kaller intensjonsbasert ledelse, sett opp mot multidomeneoperasjoner.

Dette peker i retning av at multidomeneoperasjoner ikke oppleves som en motsetning til den vedtatte ledelsesfilosofien i Forsvaret, men heller at forståelsen rundt multidomeneoperasjoner harmonerer med den.

Oppsummering

Alle informantene fremhever Totalforsvarets betydelige rolle i multidomeneoperasjoner. Selv om informantene er omforent om at det har en rolle, uttrykker de i ulik grad hvor modent Totalforsvaret er for fremtidens utfordringer. Flere informanter fremhever hvordan den sivile delen av samfunnet, i større grad må planlegge og forberede seg på krig og krig. I tillegg til at de påpeker at Totalforsvaret, må i større grad dreies mot at det sivile skal støtte Forsvaret. Dette knyttes opp mot hvordan gjennomføre multidomeneoperasjoner, men er nok ikke en unik problemstilling, som kun knytter seg til dette konseptet. Det er nok like aktuelt i gjennomføringen av fellesoperasjoner i dag.

Forståelsen av multidomeneoperasjoner fremstår i hovedsak å basere seg på umodne teknologiske løsninger. Det er i den forstand at informantene ikke legger til grunn en felles forståelse for hvilke teknologier som kreves. Samtidig så er de noe delt i sin fremstilling av hvordan de ser dagens teknologiske løsninger opp mot multidomeneoperasjoner. Selv om de er delt på hvor gode dagens løsninger er, så knytter de aller fleste av dem en optimisme til at teknologi som i fremtiden blir tilgjengelig, vil gjøre multidomeneoperasjoner mulig. Denne optimismen kan trekke i retning av at slik informantene forstår multidomeneoperasjoner, baserer seg på teknologi som ikke foreligger i dag. Og at deres forståelse sådan kan basere seg på umodne teknologiske løsninger. Teknologien knyttet til samarbeid med sivile i rammen av Totalforsvaret forstås av flere av informantene å være mer moden. Dette kan peke i retning av at de teknologiske løsningene Forsvaret har i dag, er et godt utgangspunkt for å gå videre med multidomeneoperasjoner. Knyttet opp mot konteksten av det norske Forsvaret, så tyder empirien i retning av at de eksisterende teknologiske løsningene som

Forsvaret har i dag er et utgangspunkt. Samtidig peker optimismen knyttet fremtidige teknologiske løsninger mot at de ikke er tilstrekkelig for multidomeneoperasjoner.

Videre tyder empirien på at informantene er omforent om at multidomeneoperasjoner harmoniserer med Forsvarets valgte ledelsesfilosofi. Samtidig er kommet det ikke frem at krigføringskonseptet stiller noen videre krav til oppdragsbasert ledelse, ei heller at det krever noen annen for ledelse.

Kommando og kontroll er også omfattet av Forsvarssjefens Grunnsyn på Ledelse (Forsvaret, 2020).

Flere av respondentene trekker frem hvordan den norske kommando og kontroll strukturen med bortfall av komponentkommando nivået, er en fremmede faktor for implementering av

multidomeneoperasjoner. Det er nyanser i hvor godt de beskriver at den norske

kommandostrukturen er tilpasset multidomeneoperasjoner, noe som kan tilskrives mindre

uenigheter eller ulike perspektiv som den enkelte informanten har. Sjef FOH trekkes også frem som

det rette kommandonivået for å lede multidomeneoperasjoner. Videre kommer det frem at det er

behov for en mer fleksibel tilnærming til kommando og kontroll. Informantene som er tydeligst på

dette, sier at dette kreves for å oppnå den hastigheten som operasjoner krever i fremtiden.

Knyttet til rivalisering mellom de ulike forsvarsgrenene, var det ingen av informantene som trakk

frem informasjon som kunne tyde på at dette var en utfordring knyttet til deres forståelse av

multidomeneoperasjoner. Dette kan tyde på den ene siden indikere at det ikke vil være en faktor på

veien videre. På den annen side kan det tenkes at implementeringen ikke er kommet langt nok til at

de ulike forsvarsgrenenes interesser har blitt fremtredende.

Avslutningsvis trekkes frem et aspekt i tiden, som også er forventet å gjelde inn i fremtiden. Det

trekkes frem at utfordringene knyttet til demografi i den vestlige verden, henger sammen med

utfordringene FOH har med vakante stillinger i sitt bemanningsproblem. Dette forventes av

informant 5 at ikke vil avta. Han peker derfor på at Forsvaret kanskje ikke har noen annen farbar vei å

gå, enn i retning av multidomeneoperasjoner. Samtidig er ikke mangel på valgmuligheter, det samme

som at det vil lykkes. Det pekes på at teknologi er løsningen på mange av utfordringene som FOH har

i dag.

5 Konklusjon

Denne studien har undersøkt problemstillingen: Hvordan forstår Forsvarets Operative Hovedkvarter krigføringskonseptet multidomeneoperasjoner? Det er gjort gjennom å svare på studiens to forskningsspørsmål. Som svar på forskningsspørsmålet knyttet til den språklige tydeligheten i FOH sin forståelse av multidomeneoperasjoner, er det gjort flere funn. Først er det verdt å trekke frem at det er en tydelig uenighet i utvalget, tilknyttet hvorvidt multidomeneoperasjoner faktisk er et nytt krigføringskonsept. Selv om alle informantene viser å ha kjennskap til multidomeneoperasjoner, noe som kan trekke mot at det er noe unikt, så står dette funnet seg.

Videre fremkommer det blant de informantene som mener at multidomeneoperasjoner faktisk er noe nytt og unikt, at de knytter multidomeneoperasjoner tett opp mot den eksisterende fellesoperative doktrinen. Dette indikerer at forståelsen av multidomeneoperasjoner er tydelig preget av eksisterende krigføringskonsepter. Denne uenigheten, eller forvirringen, er en klar indikator på at forståelsen av multidomeneoperasjoner ikke er tuftet på en felles ide, eller har et felles, enhetlig eller unikt konseptuelt grunnlag.

På den annen side, er det en tydelig felles forståelse at de fem domeneene sjø, luft, land, cyber og space er en del av multidomeneoperasjoner. Det kan mulig tilskrives eksisterende doktriner, og at det derfor har et felles språk, uavhengig av hvordan de forstår multidomeneoperasjoner som konsept. Samtidig er det funnet at utover disse fem domeneene er det ulike betegnelser på hvorvidt noe er en dimensjon eller et ytterligere domene. Dette funnet er med å understreke at det også her er forskjellig språk og ulike ideer som ligger til grunn.

Den norske modellen med komprimering av kommandonivåer, samt opprettholdelsen av det operasjonelle kommandonivået, synes å passe bra med hvordan FOH ser kommando og kontroll i multidomeneoperasjoner. Samtidig er det funnet noe ulike oppfatninger rundt hvordan kommando og kontroll i multidomeneoperasjoner skal utøves i rammen av Totalforsvaret. Disse ulikhetene betraktes som mindre enn på andre områder. I sum trekker dette i retning av en mer enhetlig forståelse av multidomeneoperasjoner i utvalget.

Det er trygt å si at kjernepunktene i FOH sin forståelse av multidomeneoperasjoner handler om tre ting. Det er økt tempo i operasjoner, høyere grad av integrering gjennom bruk av data, for å oppnå

bedre koordinering mellom enheter. Utvalget er også i stort enig om at FOH, som operasjonelt hovedkvarter er det man bør bygge videre på for ledelse av multidomeneoperasjoner.

Knyttet til språklig tydelighet, peker funnene i retning av at multidomeneoperasjoner som krigføringkonsept er godt kjent ved FOH. Samtidig peker de i retning av at forståelsen ikke bygger på et enhetlig sett med ideer eller tankegods. Det er et funn at utvalget på flere punkter har overlappende syn, og på flere måter ekskluderer ikke den ene informantens syn på multidomeneoperasjoner, de andres. Samtidig er det vanskelig å skille mellom informantenes forståelse av multidomeneoperasjoner og spesielt den gjeldende fellesoperative doktrinen. Denne sprikende forståelsen indikerer en lav språklig tydelighet sett opp mot forskningsspørsmålet.

I analysen knyttet til spørsmålet om forståelsen av multidomeneoperasjoner passer til den norske konteksten er det mulig å knytte flere funn.

Utvalget er i stort enige at Totalforsvaret har en betydelig rolle tilknyttet multidomeneoperasjoner. Selv om det også fremheves hvordan den sivile delen av samfunnet, i større grad må planlegge og forberede seg på krig. I tillegg til at Totalforsvaret, må i større grad dreies mot at det sivile skal støtte Forsvaret.

Forståelsen av multidomeneoperasjoner fremstår å basere seg på umodne teknologiske løsninger. Slik FOH forstår multidomeneoperasjoner legger ikke til grunn en felles forståelse for hvilke teknologier som kreves. Fremstillingen av hvordan dagens teknologiske løsninger kan understøtte multidomeneoperasjoner, er noe delt. Videre knyttes det i hovedsak optimisme til at teknologi som i fremtiden blir tilgjengelig, vil gjøre multidomeneoperasjoner mulig. Denne optimismen kan trekke i retning av at forståelsen av multidomeneoperasjoner, baserer seg på teknologi som ikke foreligger i dag. Og at forståelsen som sådan baserer seg på umodne teknologiske løsninger. Teknologien knyttet til samarbeid med sivile i rammen av Totalforsvaret forstås av utvalget som mer moden. I sum kan dette peke i retning av at de teknologiske løsningene Forsvaret har i dag, er et godt utgangspunkt for å gå videre med multidomeneoperasjoner, men er i seg selv ikke tilstrekkelig.

Videre fremkommer det at forståelsen av multidomeneoperasjoner harmoniserer med Forsvarets valgte ledelsesfilosofi. Samtidig kommer det ikke frem at krigføringkonseptet stiller noen videre krav til oppdragsbasert ledelse, ei heller at det krever noen annen form for ledelse.

Den norske kommando og kontroll strukturen med bortfall av komponentkommando nivået fremstår som en fremmede faktor for implementering av multidomeneoperasjoner. Det er nyanser i hvor godt de beskriver at den norske kommandostrukturen er tilpasset multidomeneoperasjoner, noe som kan tilskrives mindre uenigheter eller ulike perspektiv som den enkelte informant har. Videre kommer det også frem at det er behov for en mer fleksibel tilnærming til kommando og kontroll.

Knyttet til rivalisering mellom de ulike forsvarsgrenene, fremla ikke utvalget informasjon som kunne tyde på at dette var en utfordring knyttet til deres forståelse av multidomeneoperasjoner. Dette kan på den ene siden indikere at det ikke vil være en faktor på veien videre. På den annen side kan det tenkes at implementeringen ikke er kommet langt nok til at de ulike forsvarsgrenenes interesser har blitt fremtredende.

Det trekkes også frem et aspekt som er forventet å gjelde inn i fremtiden. Det trekkes frem at utfordringene knyttet til demografi i den vestlige verden, henger sammen med utfordringene FOH har med vakante stillinger i sitt bemanningsproblem. Det pekes på at teknologi er løsningen på dette og flere andre av utfordringene som FOH har i dag. Det igjen vil avhenge av om implementeringen av den nye teknologien blir vellykket.

Oppsummert er FOH sin forståelse av multidomeneoperasjoner fremstilt og drøftet i kapittel 4 for å svare på forskningsspørsmålene. De gjennomgåtte forskningsspørsmålene bidrar til å svare på studiens problemstilling. Det kommer frem at begrepet multidomeneoperasjoner er godt kjent ved FOH. Samtidig peker den språklige tydeligheten i retning av at det er uenigheter knyttet til denne forståelsen. På den annen side fremstår det at slik FOH forstår multidomeneoperasjoner, er bra tilpasset den norske konteksten og hvordan det norske Forsvaret er organisert og ledet. Denne studien konkluderer med at FOH forstår multidomeneoperasjoner som egnet for den norske konteksten. Måten FOH forstår krigføringskonseptet multidomeneoperasjoner, kan bidra til å vinne en eventuell konflikt Norge utkjemper i fremtiden. Samtidig viser funnene knyttet til språklig tydelighet at forståelsen av krigføringskonseptet multidomeneoperasjoner bør bli mer omforent for å ha en positiv betydning i en fremtidig konflikt.

For veien videre, har denne studien avdekket at krigføringskonseptet multidomeneoperasjoner kan passe bra for det norske Forsvaret. Dersom multidomeneoperasjoner skal få den rollen som langtidspanen for Forsvaret peker på at konseptet skal ha i fremtiden, må FOH som helhet måtte

jobbe med å utvikle en bedre felles språklig forståelse for hva multidomeneoperasjoner er, og hva det har å si for måten hovedkvarteret leder operasjoner på.

Det blir også relevant å undersøke bredere hva krigføringskonseptet multidomeneoperasjoner innebærer. Tilbake til Ellison et. al og det teoretiske rammeverket brukt for analysen i denne studien. Deler av rammeverket ble ikke brukt av hensyn til studien omfang, men også grunnet en vekselvirkning mellom empiri og teori. For samtalen med utvalget i denne studien har i stort har dreid seg rundt hvordan Forsvaret og FOH fungerer internt, heller enn å sette søkelys på hvordan multidomeneoperasjoner som nytt krigføringskonsept skal påvirke en fiende. En mulig årsak for dette, kan knyttes til grensen for gradert informasjon. Allikevel vil det være meget interessant å se videre på hvordan multidomeneoperasjoner tar høyde for konflikt med en mulig fiende. Og hvor godt konseptet definerer konkret hvordan militære målsettinger skal oppnås og konflikten vinnes. I kartleggingen av disse faktorene fra det teoretiske rammeverket, vil det også være fruktbart å undersøke hvordan risiko knyttet til å gjennomføre operasjoner på en ny måte, anerkjennes og hvordan disse avbøtes.

6 Litteraturliste

Andersen, M. (2016). Hva er fellesoperasjoner. I M. Andersen & G. Ødegaard (Red.), *Militære Fellesoperasjoner -en innføring* (1. utg., s. 21-28). Abstrakt Forlag A/S.

Birkheim, L. H. (2020, april 30). *Multi-Domain Operations i norsk kontekst*. Stratagem.

<https://www.stratagem.no/multi-domain-operations-i-norsk-kontekst/>

Bowers, I. (2022a). *MULTI-DOMAIN OPERATIONS: A WINDOW INTO THE FUTURE OPERATIONAL ENVIRONMENT?* (s. 5). Centre for Joint Operations, Institute for Military Operations, Royal Danish Defence College; Copenhagen. https://research.fak.dk/esploro/outputs/report/MULTI-DOMAIN-OPERATIONS-A-WINDOW-INTO-THE/991866181603741?institution=45FBI_INST

Bowers, I. (2022b). *Multi-Domain Operations: An Overview—Forsvaret* (s. 2). Centre for Joint Operations, Institute for Military Operations, Royal Danish Defence College; Copenhagen.

https://research.fak.dk/esploro/outputs/report/Multi-Domain-Operations-An-Overview/991866181503741?institution=45FBI_INST

Burton, J. (2020, desember 9). A culture of apathy and dishonesty within the British Army » Wavell Room. *Wavell Room*. <https://wavellroom.com/2020/12/09/cultural-apaty-and-dishonesty-within-the-british-army-say-do-gap/>

Cornish, P. (2020). *The Disintegrating Language of UK Defence*. ResearchGate.

https://www.researchgate.net/publication/346548518_The_Disintegrating_Language_of_UK_Defence

Echevarria II, A. J. (2017). Operational Concepts and Military Strength. *Index of US Military Strength*, 41. https://www.heritage.org/sites/default/files/2019-10/2017_IndexOfUSMilitaryStrength_Operational%20Concepts%20and%20Military%20Strength.pdf

Ellison, D., Sweijs, T., Grispen-Gelens, C., & de Heer, B. (2023). *Breaking Patterns: Multi-Domain Operations and Contemporary Warfare*. Hague Centre for Strategic Studies.

<https://www.jstor.org/stable/resrep53216>

Forfang, G., & Bruvoll, J. (2022). Noen innledende betraktninger om Totalforsvarets praksis. I G. R. Forfang & P. M. Norheim-Martinsen (Red.), *Totalforsvaret i praksis* (1. utg., s. 13-26). Gyldendal Akademisk.

Forsvaret. (2019). *Forsvarets Fellesoperative Doktrine*. Forsvarsstaben.

Forsvaret. (2020). *Forsvarets grunnsyn på ledelse*. https://www.forsvaret.no/soldater-og-ansatte/regelverk/Forsvarets-grunnsyn-ledelse.pdf/_/attachment/inline/74262ea3-bbbd-468d-8464-66136d4c7391:2579a67ab56d8ef777618b0da381a722513075b2/Forsvarets%20grunnsyn%20pa%CC%8A%20ledelse.pdf

Forsvaret. (2023). *Forsvarssjefens fagmilitære råd*. Forsvaret.

Haugen, Trond. (2021, september 14). «Multi-Domain Operations» – Bør vi bry oss? Stratagem. <https://www.stratagem.no/multi-domain-operations-bor-vi-bry-oss/>

Jacobsen, D. I. (2018). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?* (3. utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Johannessen, A., Tuft, P. A., & Christoffersen, L. (2021). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (6. utg.). Abstrakt Forlag.

MCDC. (2022, november). *Multi-Domain Multinational Understanding*. UK Ministry of Defence. <https://www.gov.uk/government/publications/multi-domain-multinational-understanding>

Michael C. Horowitz. (2010). *The Diffusion of Military Power: Causes and Consequences for International Politics*. Princeton University Press. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=e000xww&AN=350098&site=ehost-live>

NATO. (2022). *AJP-01, Allied Joint Doctrine, Edition F, Version 1*. NATO Standardization Office.

NATO MCM. (2023). *Alliance concept for Multi-Domain Operations (MDO)*. NATO Military Committee.

Nedrevåge, G. M. (2023). *What is a Domain?: Understanding the domain term in Multi Domain Operations* [Master thesis, FHS]. <https://fhs.brage.unit.no/fhs-xmlui/handle/11250/3087369>

NOU 2023: 14. (2023). *Forsvarskommisjonen av 2021—Forsvar for fred og frihet*. Forsvarskommisjonen av 2021.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/8b8a7fc642f44ef5b27a1465301492ff/no/pdfs/nou202320230014000dddpdfs.pdf>

Prop 87 S (2023–2024). (2024). [Proposisjon]. Forsvarsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-87-s-20232024/id3032217/>

Raska, M. (2021). The sixth RMA wave: Disruption in Military Affairs? *Journal of Strategic Studies*, 44(4), 456–479. <https://doi.org/10.1080/01402390.2020.1848818>

Rosen, S. P. (1991). *Winning the Next War*. Cornell University Press.

The Orwell Foundation. (2011, februar 16). *Politics and the English Language*. The Orwell Foundation. <https://www.orwellfoundation.com/the-orwell-foundation/orwell/essays-and-other-works/politics-and-the-english-language/>

Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder* (4. utg.). Gyldendal Akademisk.

UK, Ministry of Defence. (2020). *Joint Concept Note 1/20, Multi-Domain Integration*. Development, Concepts and Doctrine Centre (DCDC).

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/950789/20201112-JCN_1_20_MDI.PDF

Ursin, R. (2017). Multi-domain battle – moteord eller framtidens landkrig? [Master thesis, Forsvarets høgskole]. I 88. <https://fhs.brage.unit.no/fhs-xmlui/handle/11250/2477988>

US Air Force Doctrine. (2021). *Air Force Doctrine Publication 3-99, The Department of the Air Force Role in Joint all Domain Operations*. US Air Force Doctrine. <https://www.doctrine.af.mil/Doctrine-Publications/AFDP-3-99-DAF-Role-in-Jt-All-Domain-Ops-JADO/>

US Army TRADOC. (2018). *US Army in Multi-Domain Operations 2028*. US Army TRADOC. <https://api.army.mil/e2/c/downloads/2021/02/26/b45372c1/20181206-tp525-3-1-the-us-army-in-mdo-2028-final.pdf>

Wicker, E. (2023, mai 17). *Full-Spectrum Integrated Lethality? On the Promise and Peril of Buzzwords*. War on the Rocks. <https://warontherocks.com/2023/05/full-spectrum-integrated-lethality-on-the-promise-and-peril-of-buzzwords/>

7 Vedlegg

Vedlegg 1: Vurdering SIKT

[Meldeskjema](#) / [Multidomeneoperasjoner ved FOH, hva er nytt?](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer
767825

Vurderingstype
Automatisk

Dato
30.09.2023

Tittel
Multidomeneoperasjoner ved FOH, hva er nytt?

Behandlingsansvarlig institusjon
Forsvarets Høgskole / Forsvarets stabsskole

Prosjektansvarlig
Amund Nørstrud Lundesgaard

Student
Henrik Krey

Prosjektperiode
30.10.2023 - 30.06.2024

Kategorier personopplysninger
Alminnelige

Lovlig grunnlag
Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det **lovlige** grunnlaget gjelder til 30.06.2024.

[Meldeskjema](#)

Vedlegg 2: Respondenter

Informant 1: Fysisk oppmøte på respondentens kontor på Reitan.

Informant 2: Fysisk oppmøte på Bodin leir.

Informant 3: Fysisk oppmøte på respondentens kontor på Reitan.

Informant 4: Fysisk oppmøte på respondentens kontor på Reitan.

Informant 5: Fysisk oppmøte på Bodin leir.

Vedlegg 3: Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Multidomeneoperasjoner ved FOH, hva er nytt?”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hva som er forskjellen mellom å lede fellesoperasjoner versus multidomeneoperasjoner ved FOH. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

NATO godkjente i juni 2023 alliansens konsept for multidomeneoperasjoner. Forsvarskommisjonen og Forsvarssjefens Fagmilitære råd, begge utgitt i 2023, peker mot at Forsvaret bør innrettes mot å drive multidomeneoperasjoner. Gjeldende doktriner i Norge og NATO, beskriver hvordan fellesoperasjoner skal gjennomføres og ledes. Selv om multidomeneoperasjoner er beskrevet som noe annerledes enn fellesoperasjoner, er det samtidig også definert i NATOs konsept som en videreutvikling fra fellesoperasjoner. I Norge i dag ledes fellesoperasjoner fra Forsvarets Operative Hovedkvarter (FOH). Dette gjør det interessant å se på og belyse hva som er forskjellene mellom å lede fellesoperasjoner fra multidomeneoperasjoner ved FOH.

Problemstillingen for prosjektet er: «Hva er forskjellen på å lede fellesoperasjoner versus multidomeneoperasjoner ved FOH».

Dette prosjektet er en masteroppgave som gjennomføres ved Forsvarets Høyskole (FHS).

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Forsvarets Høyskole er ansvarlig for prosjektet.

Veileder og prosjektansvarlig er førsteamanuensis ved Forsvarets Stabsskole (underlagt FHS), Amund Nørstrud Lundesgaard.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Problemstillingen legger rammen for at populasjonen som er relevant å intervjuer består av personell som tjenestegjør ved FOH. Det er her fellesoperasjoner ledes nasjonalt i Norge.

Dette sett i sammenheng med at multidomeneoperasjoner kan defineres som en utvikling fra fellesoperasjoner, underbygger at populasjonen er relevant for undersøkelsen.

Utvalget av personer til intervju er valgt utfra hvem som er forventet å ha relevant informasjon for prosjektet. Med relevant informasjon menes kunnskap om ledelse av fellesoperasjoner, og kunnskap om multidomeneoperasjoner som konsept. Dette snevrer utvalget til offiserer som tjenestegjør på avdelingsleder- og toppledernivå på FOH. I tillegg inngår offiserer ved J10 (utviklingsavdelingen) og J6 (sambandsavdelingen) i utvalget.

Hva innebærer det for deg å delta?

Du vil delta på et semistrukturert intervju på inntil en times varighet. Primært gjennomføres intervjuet person til person. Sekundært gjennomføres det per telefon/Skype. Det vil gjøres lydopptak av intervjuet, i tillegg til notater underveis.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det vil kun være meg og min veileder som vil ha tilgang på opplysningene jeg får fra deg.
- Alle data vil bli lagret på Forsvarets IKT plattform, FISBasis Ugradert.
- Informasjonen som gis i intervjuet vil bli anonymisert i oppgaven. Ingen respondenter vil identifiseres ved navn, grad eller stilling i oppgaven. Det er mulig at enkeltutsagn kan identifiseres tilbake til deg som respondent, dersom den som leser oppgaven har inngående kunnskap om FOH og tema for oppgaven.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er juni 2024. Personopplysninger og lydopptak vil da bli slettet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Forsvarets Høyskole har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Henrik Krey, masterstudent Forsvarets Høyskole
Hkrey@mil.no
911 71 852
- Amund Nørstrud Lundesgaard amlundesgaard@mil.no
992 27 792
- Forsvarets personvernombud Forsvarets.personvernombud@mil.no
915 03 003

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Amund Nørstrud Lundesgaard
(Veileder)

Henrik Krey
(Student)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Multidomeneoperasjoner ved FOH, hva er nytt?», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet.

----- (Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4: Intervjuguide

Intervjuguide

Multidomeneoperasjoner ved FOH, hva er nytt?

Velkommen til intervju, og takk for at du vil delta i dette prosjektet. Introduser meg selv og prosjektet.

Vi skal nå gjennomføre et semistrukturert intervju. Det vil si at jeg har forberedt en del spørsmål på forhånd. Spørsmålenes hensikt er å ramme inn og styre samtalen. Samtidig er det rom for, og direkte ønskelig at du løfter frem andre interessante tema og tanker, som du tenker er interessant utover de spørsmålene som blir stilt.

Formalia

- Intervjuet tar inntil en time.
- Intervjuet blir tatt opp som en lydfil. Jeg vil ta notater underveis.
- Informasjon samlet i intervjuet vil brukes som empiri i prosjektet. All informasjon vil bli anonymisert i oppgaven.
- Dersom det er informasjon, tema eller synspunkter som kommer frem i intervjuet, som du ikke ønsker at jeg bruker i prosjektet, vennligst nevnt dette eksplisitt.
- Rammene for intervjuet fordrer at graderingsnivået holdes til Ugradert iht.

Spørsmål

sikkerhetsloven §13. Dersom jeg oppdager at det kommer frem høyere gradert informasjon, enten nå i eller i etterarbeid med intervjuet, vil jeg drøfte dette med deg og evt. sikkerhetsorganisasjonen ved FOH.

1. Kan du forklare din rolle ved FOH?

-
2. Hva legger du i at FOH er et fellesoperativt hovedkvarter som leder fellesoperasjoner?
 - a. Hva er konteksten for norske fellesoperasjoner?
 - b. Hvilke særegenheter er knyttet til å lede fellesoperasjoner i den norske konteksten?
 - c. Hvordan vil du si at fellesoperasjoner ledes ved FOH, sammenlignet med hvordan det er beskrevet i FFOD og, AJP-01, APJ-3?
 3. Hva ser du på som kjernepunktene i multidomeneoperasjoner?
 4. Hvordan tenker du at Norge bør tilnærme seg multidomeneoperasjoner?
 5. Ser du for deg at det er annerledes for FOH å lede militære styrker i multidomeneoperasjoner vs fellesoperasjoner?
 6. Ser du for deg at det er annerledes å samarbeide med sivile- og totalforsvarsaktører i multidomeneoperasjoner?
 7. Har Norge i dag tilstrekkelige teknologiske løsninger (data og K2 systemer) kunne drive multidomeneoperasjoner ved FOH?

Avslutning

- Har du forslag til andre respondenter til dette prosjektet?
- Har du forslag til andre kilder som kan være interessant for dette prosjektet?